

Millî Mücadele'nin Askeri Başarıları ve ABD (1919-1921)¹

Sinan KIYANÇ²

Başvuru Tarihi: 20.12.2020

Kabul Tarihi: 09.03.2021

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırmada Ankara Hükümeti'nin Birinci İnönü Zaferi ile başlayan askeri başarılarının ABD kamuoyundaki etkisi ele alınmaktadır. Bu askeri başarılar uluslararası kamuoyunda geniş yer bulmuştur. Böylece uluslararası kamuoyunda Millî Mücadele'nin başarısı hakkında şüpheler son bulmuştur. Bu zaferler diplomatik ilişkilerin hızlanmasına neden olmuştur. Ankara Hükümeti'nin Londra Konferansı'na davet edilmesi, Sovyet Rusya, Afganistan, Fransa ile imzalanan antlaşmalar büyük yankı uyandırmıştır. ABD'de de bölgedeki çıkarları nedeniyle Ankara Hükümeti ile diyalog kurmaya çalışmıştır. ABD yönetiminin Ankara Hükümeti'ni diplomatik olarak tanımadaki gönülsüzlüğü ve kamuoyundaki Millî Mücadele'ye karşı tutum nedeniyle resmi adımlar atılamamıştır. Ankara Hükümeti'nin askeri başarıları bu tutuma karşı bir yapının oluşmasına neden olmuştur. ABD'nin İstanbul'daki temsilcileri her ne kadar resmi olmasa da Ankara Hükümeti ile temasa geçmiştir. Bir yandan da ABD'nin önde gelen gazetecileri Ankara'yı ziyaret etmiştir. Ziyaretleri sonrasında kaleme aldıkları yazılar ile ABD kamuoyunda Millî Mücadele lehine bir havanın oluşmasına neden olmuşlardır. Millî Mücadele'nin hemen başında gazeteci Louis Edgar Browne ve General James G. Harbord'un Sivas'a gelmesi, Heyet-i Temsiliye'nin gücünü göstermektedir. Bunun yanı sıra arşiv belgelerinden anlaşıldığı üzere ABD, Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarının hareketlerini yakından takip etmiştir. ABD'de yaşanan başkan değişimi ve lobi faaliyetleri nedeniyle bölgedeki gelişmelere karşı bir tavır takınılmıştır. Bu durum ABD ile diplomatik ilişkilerin 1927 yılında başlamasına neden olmuştur. 1921 yılının hemen başında Birinci İnönü Zaferi ve sonrasında gelen askeri başarılar ile diplomatik adımlar karşısında, Anadolu topraklarında ticari çıkarları ve misyoner örgütleri nedeniyle, ABD duyarsız kalamamıştır. Diplomatik ilişkilerin başlamamasına karşın ABD, Ankara Hükümeti ile temas kurmuş, Ankara'ya resmi olmasa da temsilciler atamıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Cumhuriyeti, ABD, İnönü Savaşları, Mustafa Kemal Atatürk, Millî Mücadele, ABD Dışişleri Bakanlığı

Atıf: Kıyanç, S. (2021). Millî Mücadele'nin askeri başarıları ve ABD (1919-1921). *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(Özel Sayı), 121-144.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, sinankiyanc@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0148-9632

Military Achievements of the National Struggle and the USA (1919-1921)

Sinan KIYANÇ³

Submitted by: 20.12.2020

Accepted by: 09.03.2021

Article Type: Research Article

Abstract

In this study, the effect of the military successes of the Ankara Government, which started with the First İnönü Victory, on the USA public opinion is discussed. These military achievements have gained wide coverage in the international public opinion. Thus, doubts about the success of the National Struggle in the international public opinion had ended. These victories have accelerated diplomatic relations. The invitation of the Ankara Government to the London Conference and the agreements signed with Soviet Russia, Afghanistan and France had a great impact. In the USA, it tried to establish a dialogue with the Ankara Government due to its interests in the region. Official steps could not be taken due to the reluctance of the USA administration to recognize the Ankara Government diplomatically and the public attitude towards the National Struggle. The military successes of the Ankara Government have led to the formation of a structure against this attitude. The USA representatives in Istanbul, although not official, had contacted the Ankara Government. On the other hand, prominent journalists of the USA visited Ankara. With the articles they wrote after their visits, they created a positive atmosphere in the public opinion. The arrival of journalist Louis Edgar Browne and General James G. Harbord to Sivas at the very beginning of the National Struggle demonstrates the power of the Delegation Representation. In addition, as can be understood from archive documents, the USA closely followed the movements of Mustafa Kemal Pasha and his friends. Due to the president change and lobbying activities in the USA, an attitude has been taken against the developments in the region. This situation caused diplomatic relations with the USA to begin in 1927. The USA could not remain indifferent to the developments due to the First İnönü Victory at the beginning of 1921 and the military successes that followed, diplomatic steps, commercial interests and missionary organizations in Anatolia. Although diplomatic relations did not begin, the USA contacted the Ankara Government and appointed representatives to Ankara, although not official.

Keywords: Republic of Turkey, USA, Battles of İnönü (Victories), Mustafa Kemal Atatürk, The National Struggle, USA Department of State

³ Muğla Sıtkı Koçman University Graduate School of Social Sciences, sinankiyanc@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0148-9632

Giriş

Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıkışı ile başlayan Millî Mücadele, dünya kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştı. Birinci Dünya Savaşı öncesinde İtilaf Devletleri tarafından paylaşılan Osmanlı Devleti toprakları, savaş sonrasında işgallere uğramıştı. Bu işgallerin yanı sıra Osmanlı Devleti'nin son yıllarında büyük ayrıcalıklar elde eden ABD tarafından ülke toprakları kültürel işgal halindeydi. Misyonerlik faaliyetleri kapsamında birçok okul açılmış, misyoner merkezleri ile Osmanlı Devleti topraklarında güçlü bir ağ oluşturulmuştu. Misyonerlik faaliyetlerinin yanı sıra bu topraklarda önemli ekonomik çıkarlar elde etmişti. Millî Mücadele tüm bu işgallere karşı ortaya çıkmıştır. Her geçen gün güçlenen Millî Mücadele, 1921 yılının hemen başında önemli askeri ve diplomatik başarılar elde etmiştir. Ankara Hükümeti, İngiltere karşısında ABD ile diplomatik ilişkilerin başlaması için çaba göstermişti. ABD, Millî Mücadele'nin hemen başında Sivas'ta yaptığı görüşmeler bu açıdan dikkat çekicidir.

Sivas Kongresi'nde iki önemli görüşme gerçekleşmiştir. İlki King-Crane Komisyonu adına Sivas'a gelen Louis Edgar Browne'dir. İkincisi ise General James G. Harbord'dur. Browne'un aksine General James G. Harbord'un Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa ile görüşmesi her ne kadar "*manda meselesi*" çerçevesinde ele alınsa da Mili Mücadele'nin tanınması için son derece önemliydi. Çünkü Millî Mücadele, İngiltere karşısında ABD'nin desteğini almaya çalışmıştır. Bu kapsamda ABD Senatosu'na gönderilen mektup ile bir heyet davet edilmişti. Ali Fuat Cebesoy (1955, s. 112-114) Sovyet Rusya ile yakınlaşma öncesinde İngiltere'ye karşı ABD ile yakınlaşmanın düşünüldüğünü ancak ABD'nin yalnızlık politikası nedeniyle Sovyet Rusya'ya yakınlaştığını belirtmektedir.

ABD, misyoner örgütleri sayesinde Anadolu'da güçlü bir iletişim ağı kurmuştu. Bu nedenle Anadolu'daki gelişmeler, ABD arşiv belgelerinde geniş yer tutmaktadır. ABD, Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarını "*asi*" olarak tanımlarken, Millî Mücadele'de Panturanizm etkisini aramaktan geri kalmamıştı. İngiliz siyaseti bu bakış açısında son derece etkili olmuştur. ABD'nin bu bakış açısı Sivas Kongresi'ne kadar sürmüştür. Sivas Kongresi sonrasında "*Milliyetçi*" tanımlaması, İnönü Savaşlarının kazanılması ile benimsenmişti.

Türkiye ile ABD arasındaki diplomatik ilişkilerin 1927 yılında başlamasına karşın bu tarihe kadar birçok diplomat ve gazeteci, diplomatik ilişkilerin başlatılması için çaba göstermiş, çağrıda bulunmuşlardı. Ancak ABD'de son derece farklı bir hava esmekteydi. Lobi faaliyetleri (özellikle Ermeni lobisi) nedeniyle kamuoyunda güçlü bir Millî Mücadele-Ankara Hükümeti karşıtlığı vardı. Bunun yanı sıra Birinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa meseleleri ile yakından ilgilenen Woodrow Wilson sonrası başkan seçilen Warren G. Harding, Wilson'un yerine Avrupa meselelerine uzak kalma taraftarıydı. Bu durum bölgedeki gelişmelere karşı ilgisizliğe neden olmuştu. Bu politika değişimi, Ankara Hükümeti aleyhine lobi faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamıştı.

ABD'deki bu havaya karşın Anadolu'daki gelişmeler, ABD kamuoyunda geniş yer tutmaya başlamıştı. Lobilerin etkisi ile yayınlanan haberlerin karşısında Millî Mücadele'nin başarıları kamuoyunda yer bulmuştu. Böylece Ankara'ya gelen ABD'li gazeteciler gelişmelere tanıklık etmiş, kaleme aldığı makaleler ile ABD'de Millî Mücadele'nin doğru anlaşılmasına katkı sağlamışlardı. Bunun yanı sıra yetkililer ile görüşerek Ankara Hükümeti ile diplomatik ilişkilerin başlaması için çağrı yapmışlardır. Bu isimlerin öncülerinden, Amerikalı gazeteci Clarence K. Streit, 1921 yılının hemen başında Ankara'yı ziyaret etmişti. Streit ziyaret sonrasında ABD'li yetkililer ile yaptığı görüşmelerde yeni devletin temellerinin atıldığını belirtirken, ABD'nin İstanbul temsilcisi Yüksek Komiser Amiral Bristol'a Ankara Hükümeti'nin "*de facto*" olarak tanınması gerektiğini belirtmişti. Yüksek Komiser Amiral Bristol'un ABD Dışişleri Bakanlığı nezdinde, Ankara Hükümeti ile diplomatik ilişkilerin başlaması hususunda, attığı adımlar karşılıksız kalmıştır. ABD yönetiminin Ankara Hükümeti'ni yok sayma stratejisine karşın, elde edilen başarılar karşısında Yüksek Komiser Amiral Bristol ve ABD kamuoyu tepkisiz kalamamıştı. Ankara Hükümeti'nin beklentilerini karşılamasa da resmi olmayan temas kurulmuştur.

Ankara Hükümeti'nin başarıları Amiral Bristol'ü harekete geçirmişti. Ankara Hükümeti yetkililerinin yakından tanıdığı Annie T. Allen temsilci olarak Ankara'ya atanmıştı. Haziran 1921'de Amerikan Yakın Doğu Yardım Örgütü görevlilerinden R. MacDowell Ankara'ya gelmiş, bir dizi görüşme yapmıştı. MacDowell Ankara'dan ayrıldıktan sonra Amiral Bristol'e gönderdiği raporda Ankara Hükümeti'nin ABD ile diplomatik ilişkilerin başlaması konusunda son derece gönüllü olduğunu ifade etmiştir. Ankara Hükümeti, Şubat 1921'de Amiral Bristol'e gönderdiği diplomatik tanınma isteğinin cevabını beklemediklerini, MacDowell'e bildirmişlerdi. Amiral Bristol bu talebin üzerine, ABD Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği yazıda, Ankara Hükümeti'nin başarılarına dikkat çekerek, İstanbul Hükümeti ile birleşmenin imkânsız olduğunu bu nedenle (ekonomik çıkarları nedeniyle) bir Yüksek Kurul'un Ankara'ya gönderilmesini yani diplomatik olarak tanınmasını istemişti. ABD Dışişleri Bakanlığı cevap yazısında gerekli diplomatik adımlar yerine, resmi olmayan bir temsilcinin Ankara'ya gönderilmesini ve bu görev için isim istemiştir. Bunun üzerine İstanbul'daki Ticaret Kurulu yardımcılardan Julian Gillespie ismi önerilmiş ve kabul edilmişti. Bristol, ABD yönetimine Ankara Hükümeti'ne karşı havanın hâkim olduğundan bu adımın bir tanınma olmadığını, Julian Gillespie'nin resmi bir unvanla görev almayacağını iletti. Ankara Hükümeti Julian Gillespie'nin gelişinden büyük memnuniyet duymuş ve diplomatik bir temsilci gibi davranmıştır (BCA, 1921c; Evans, 1972, s. 329-332; Şimşir, 1977, s. 293 ve 297).

Bu araştırmada, ABD'nin Millî Mücadele'ye bakışı kapsamında 1921 yılındaki askeri ve diplomatik başarıların, ABD kamuoyunda değişime neden olduğu savunulmaktadır. O güne kadar Ankara Hükümeti'ne karşı tutumun hâkim olduğu ABD kamuoyunda, bu başarılar sayesinde değişim yaşandığı belirtilmektedir. Her ne kadar bu süreçte atılan adımlar diplomatik ilişkilerin başlamasında yeterli olmasa da Ankara Hükümeti'nin ABD'de tanınmasına büyük katkı sağlamıştır. ABD ile Türkiye Cumhuriyeti ilişkileri üzerine birçok araştırma ortaya konulmuştur. Bu araştırmaların büyük kısmı diplomatik ilişkilerin başladığı, 1927 yılı sonrasına odaklanmaktadır. Millî Mücadele sürecindeki ilişkilerin diplomatik seviyede olmadığından yeterince ele alınmamıştır. Her ne kadar diplomatik ilişki kurulmasa da ABD ile Ankara Hükümeti ilişkilerinin daha detaylı araştırılması gerekmektedir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için araştırma 1919-1921 yılları ile sınırlandırılmaktadır. Bu kapsamda ABD Dışişleri Bakanlığı Arşivi, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Türkiye Cumhuriyet Dışişleri Bakanlığı Arşivi, ABD basın arşivi, birinci el kaynaklar ve araştırma eserlerinden ele edilen bilgi ve bulgular ortaya konulmaktadır.

Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a Çıkışı ve ABD

Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıkışı Millî Mücadele'nin başlangıcıdır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Anadolu'nun birçok yerinde yaşanan işgaller karşısında oluşan yerel direnişler, bir çatı altında toplanmıştı. Bunun yanı sıra Anadolu topraklarında Millî Mücadele'yi örgütlemek için gösterilen çabanın yanı sıra diplomatik faaliyetlere de önem verilmişti. Bu kapsamda ABD ile diplomatik ilişki kurulması temel amaçlardan birisiydi. Böylece uluslararası arenada tanınmak ve İngiltere karşısında diplomatik güç elde edilmeye çalışılmıştı (Cebesoy, 1955, s. 112-114).

ABD Başkanı Wilson'un 1918 yılında yayınladığı ve Wilson İlkeleri olarak adlandırılan bildirinin 12. maddesi Osmanlı Devleti ile ilgilidir: "*Osmanlı Devleti'nin, nüfusunun çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu yerlerde Türk egemenliği güvence altına alınmalı; devletin sınırları içindeki diğer ulusların yaşam güvenlikleri ve özerk gelişimleri sağlanmalıdır. Çanakkale Boğazı, uluslararası güvenceler altında tüm gemilere ve ticarete sürekli olarak açık hale getirilmelidir.*" ABD Başkanı Wilson'un belirttiği bu madde yeni kurulacak Türk Devleti için meşru bir zemin oluştursa da çok milletli bir yapının hâkim olduğu Osmanlı coğrafyasında tartışmaları ve karışıklıkları da beraberinde getirmiştir (Boztaş, 2014, s. 169; Bulut, 2010, s. 21-22). Bu karmaşık duruma karşın Wilson'un bu çıkışı Osmanlı Devleti'nde büyük heyecan uyandırmış, Birinci Dünya Savaşı sonrasında Wilson İlkeleri'nin 14. maddesi uyarınca ateşkes istenmişti (Orbay, 1993, s. 52). Wilson İlkeleri kadar tartışılan bir

başka konu ise “*manda meselesi*” idi. Sivas Kongresi’nde reddedilmesine kadar gündemi meşgul etmişti. Henry Kissinger’in (2000, s.267) belirttiği gibi manda meselesi, Paris Konferansı’nda ortaya atılmıştı. Kavramın kökeni daha geçmişe dayansa da tam olarak tanımlanmamıştı. Tek amacı Almanya kolonilerinin ve Osmanlı Devleti topraklarının kazanan devletlerarasında, self-determinasyona ters düşmeyecek şekilde paylaşılmasıydı. Kavram hakkında bu karmaşa, Sivas Kongresi’ni ziyaret eden Louis Edgar Browne ve General James G. Harbord ile görüşmelerde ortaya çıkmıştı. General James G. Harbord, Mustafa Kemal Paşa başkanlığındaki Heyet-i Temsiliye üyeleri ile görüşmesi sonrasında manda kavramının çok farklı kullanıldığını “*büyük kardeşin nasihatı*” gibi değerlendirildiğini belirtmektedir (Harbord, 1920, s. 180). Ancak kavram dile getirildiği günden itibaren birçok kesimde heyecan uyandırmıştı. İstanbul’da da bir kısım aydın tarafından desteklenmişti. Bu durum ABD ile Milli Mücadele’nin ile temasına neden olmuştu.

Savaş sonrasında düzenin ele alındığı Paris Konferansı’na gelen ABD Başkanı Woodrow Wilson, konferans sonrasında başlangıç hayallerinden çok uzaktaydı. Bu durumun iki nedeni vardı. İlki, ABD kamuoyunda savaş sonrasında Avrupa siyasetinin bir parçası olmaktansa muhteşem yalnızlığına dönmeyi isteyenler ağırlıktaydı. İkincisi ise Woodrow Wilson’un attığı adımlar İtilaf Devletleri tarafından desteklenmiyordu. Her ne kadar başta İngiltere olmak üzere diğer İtilaf Devletleri, bu adımlar karşısında net bir tepki ortaya koymamışsa da destekte vermemişlerdi. Savaş öncesinde yapılan gizli anlaşmalar yavaş yavaş gün ışığına çıkarılmıştı. İtilaf Devletleri bir an önce paylarına düşen toprakları almaya çalışmışlardır (Kissinger, 2000, s. 13).

Bunlardan en dikkat çekenini de hiç şüphe yok ki Osmanlı Devleti topraklarıydı. Savaşın bitmesinden hemen sonra işgaller başlamıştı. İstanbul’daki işgal güçleri hükümeti çaresiz bırakmış, ülke toprakları İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmişti. Kısa sürede ABD, Avrupa’da olduğu gibi Anadolu’da da İngiltere’nin çizdiği planın başarıyla yerine getirileceğine inanmıştı. Bu nedenle özgürlük söylevleri yerine çıkarlarının peşine düşmüştü. Elde ettiği ayrıcalıklar sayesinde ekonomik ve kültürel olarak işgal ettiği Osmanlı topraklarında varlığını güçlendirmeye çalışmıştır. Ülke topraklarının işgal edilmesi üzerine tepkiler ortaya çıkmıştı. Kısa süre sonra bölgesel direniş örgütleri, Kuvayı Milliye, kurulmuş ve önemli başarılar elde etmişti. İşgallerden en dikkat çekenini hiç şüphe yok ki, 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir’in Yunanlılar tarafından işgaliydi. ABD’nin de (ABD’nin İzmir işgaline katılan gemileri: USS Arizona, USS Dyer, USS Gregory, USS Luce, USS Manley) içinde bulunduğu İtilaf Devleti gemilerinin gözetiminde İzmir, Yunanlılar tarafından işgal edilmişti. Bu işgal Anadolu’da infiale neden olmuş, başta İstanbul olmak üzere birçok kentte tepki mitingleri yapılmıştı (Özkaya, 1988; Cevizoglu, 2007, s. 26). İzmir’in işgali, ABD’nin Anadolu’da İngiltere’nin başarıya ulaşacağı inancını pekiştirmişti. Bu nedenle işgal ABD kamuoyu tarafından son derece olumlu karşılanmıştı (Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Karabulut, 2016).

ABD ile Osmanlı Devleti diplomatik ilişkileri, 20 Nisan 1917 tarihinde Osmanlı Devleti’nin verdiği nota ile kesilmişti. ABD, 6 Nisan 1917 yılında “*zorunlu*” olarak Almanya’ya savaş ilan etmişti. Ekonomik ve misyoner faaliyetlerinin zarar görmemesi için Osmanlı Devleti’ne savaş ilan etmemesine karşın, Osmanlı Devleti 20 Nisan 1917 tarihinde ABD ile diplomatik ilişkilerini kesmiştir. Diplomatik ilişkilerin sonlanmasına karşın, ABD’nin Osmanlı Devleti topraklarındaki faaliyetleri devam etmiştir (Armaoğlu, 1997, s. 632). ABD’nin Osmanlı Devleti’ne savaş ilan etmemesine karşın ABD kamuoyunda uzun yıllar sürecek bir Osmanlı-Türk karşıtlığı başlamıştır. Bu durum savaş sonrasındaki diplomatik ilişkileri son derece olumsuz etkilemişti. Savaş sonrasında diplomatik ilişkilerin başlaması için yapılan çağrılara ABD yönetimi olumsuz yanıt vermiştir. Bu çağrılar yapanlardan birisi de Lewis Heck idi. Türkiye’de (İstanbul) görevlendirilen ilk ABD’li temsilci Lewis Heck “*Komiser*” unvanını taşımaktaydı. Lewis Heck Anadolu’dan yeterli bilgi alınamadığını, bu nedenle İzmir, Sivas, Adana ve Halep’te bir an evvel konsolosluk açılması gerektiğini ifade etmiştir (Evans, 1972, s. 168-169). ABD, Lewis Heck’in raporları doğrultusunda bir adım atmaktansa, İstanbul’a “*Yüksek Komiser*” unvanıyla ABD’nin Doğu Akdeniz donanması komutanı Tuğamiral Mark Lambert Bristol’ü atadı. Bristol, Şubat 1919’da İstanbul’daki Amerikan büyükelçiliğine yerleşti. Amiral Bristol 12 Ağustos 1919’da Yüksek Komiser, Lozan

Antlaşması sonrasında Diplomatik Mümessil unvanı ile 1927 yılına kadar görevine devam etti. İki ülke ilişkilerinde son derece önemli bir yeri olan Bristol, İstanbul'da büyükelçi gibi görev yapmış, diğer ülke temsilcilikleri gibi Anadolu'daki gelişmeleri yakından takip etmiştir. Ancak Ankara Hükümeti ile diplomatik ilişkilerde ABD Dışişleri Bakanlığı'nın tutumunu değiştirmede yetersiz kalmıştır (Şimşir, 1977, s. 278-279).

Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a çıkar çıkmaz Milli Mücadele için teşkilatlanmaya başlamıştı. Samsun'daki durumu tehlikeli bulduğundan, Havza'ya geçmişti. 28 Mayıs 1919 tarihinde Havza Genelgesi, 22 Haziran 1919 tarihinde ise Amasya Genelgesi yayınlanmıştı. Bu genelgelerde işgallere karşı direniş çağrısı yapılmıştı. Samsun'da başlayan bu hareketliliğin İngiltere'yi rahatsız ettiği ve İngiliz istihbarat subayları tarafından bölgeye asker gönderilmesi hususunda Amerikan Komiseri Ravndal 10 Haziran 1919 tarihinde ABD Dışişleri Bakanlığı'na aşağıdaki telgrafi göndermiştir (Duru, 2001, s. 25):

“Raporlar Merzifon-Sivas dolaylarında durumun ciddi olduğunu belirtiyor. Bu bölgede Türk ve Kürt birlikleri toplanmışlar ve Türk subayları tarafından açıkça talim ettirilmişlerdir. Bu gerilla birliklerinin çoğu Havza çevresinde birikmişlerdir ve İzmir'in Yunanlılarca işgalini ve Türkiye'nin daha da parçalanması olasılığını protesto etmişlerdir. Samsun'daki İngiliz istihbarat subayları bölgeye 1000 kadar müttefik askeri gönderilmesini ve bölge üzerinde uçaklar uçurulması önermişlerdir. Ayrıca Samsun'a telsizi olan bir savaş gemisi gönderip İstanbul'a devamlı haber ulaşımının sağlanmasını salık vermişlerdir. Trabzon ile Erzurum arasında da durumun aynı biçimde karışık olduğu bildirilmiştir. Konsolos Chesborough'un Karadeniz kıyısında gelecek hafta bir geziye çıkacağı sanılmaktadır.”

Anadolu'da bu mücadele verilirken, Paris Konferansı'nda Osmanlı Devleti'nin parçalanması masaya yatırılmıştı. Anadolu'daki genel durum değerlendirilmiş, özellikle ekonomik sıkıntıların arttığına dikkat çekilmiştir. Osmanlı Yahudi Cemaati Hahambaşı Rav Hayim Nahum, İstanbul yönetiminin son derece zor bir durumda olduğunu ifade etmiştir. İstanbul'daki Bolşevik ajanlarına dikkat çeken Nahum, ekonomik sıkıntıların gittikçe arttığını ve kamu çalışanlarının maaşları ödenememesi nedeniyle daha büyük sorunların baş göstereceğine vurgu yapmıştır. Konferansta Mustafa Kemal Paşa'nın ilerleyişi de ele alınmıştı. Mustafa Kemal Paşa'nın 40.000 iyi askerinin olduğuna ve bu gücün gittikçe arttığına değinilmiştir (FRUS, 1919a). Mustafa Kemal Paşa'nın ilerleyişi Paris Konferansı'nın 8 Kasım 1919 tarihli toplantısında da gündeme gelmiştir. İlgili toplantıya ABD adına H. F. L. Polk, İngiltere adına Sir Eyre Crowe, Fransa adına M. Celemenceau ve M. Pichon, İtalya adına M. de Martino, Japonya adına M. Matsui'nin katılmıştı. Toplantıya bir süreliğine katılan M. Venizelos, Yunan güçlerinin Anadolu'daki ilerleyişini anlatmıştır. 12 Tümen ve yaklaşık 350.000 askerle ilerlediklerinin altını çizen Venizelos, Mustafa Kemal Paşa'nın sadece 70.000 askeri olduğunu ve ordusu karşısında direnemeyeceğini ifade etmiştir (FRUS, 1919e).

Paris Konferansı'nda Mustafa Kemal Paşa'nın gündeme gelmesi, ABD kamuoyunda yer bulmasına neden olmuştu. ABD'de Mustafa Kemal Paşa hakkında ilk haberler, Paris Konferans haberleri içinde verilmişti (The Sun, 1919a, s.1). ABD basınına haberler genellikle İstanbul'dan Association Press temsilcisi tarafından gönderilmekteydi. Millî Mücadele'nin her geçen gün güçlendiği, Mustafa Kemal Paşa önderliğinde 300.000 kişilik milliyetçi ordunun, Konya'dan Erzurum'a kadar olan bölgeye hâkim olduğu ile ilgili haberler yayınlanmıştı. Bu bölgenin İngiliz birliklerine uzak olduğunun altı çizilen haberlerde, Mustafa Kemal Paşa'nın yeni bir hükümet kurduğu ve bu hükümetin İstanbul üzerinde büyük etki ettiği vurgulanmıştır. Millî Mücadele'nin her geçen gün güçlenmesinin, Anadolu'daki hesapları alt üst ettiği ifade edilmiştir (The Daily Ardmoreite, 1919, s.1; The Penscola Journal, 1919, s.1; The Sun, 1919b, s.3).

Mustafa Kemal Paşa'nın Amasya'daki faaliyetleri ve Amasya Genelgesi, ABD tarafından yakından takip edilmişti. ABD kaynaklarında Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul Hükümeti'nden bağımsız hareket etmeye başlaması, Amerikan Komiseri Ravndal'ın 1 Temmuz 1919 tarihli telgrafında şu şekilde yer almıştır (Duru, 2001, s. 25-26):

“Güvenilir kaynaklardan belirtildiğine göre, Mustafa Kemal ve Rauf Bey, etraflarına bir ordu alarak, Amasya’da askeri bir hükümet kurmuşlardır. Padişah’a bağlıdırlar ama onunda dışında bugünkü Türkiye Hükümetini tanımıyorlar. Yunan sızmasına karşı savaştıklarını belirtiyorlar. İkisi de Türkler arasında tanınmış kişilerdir. İlki (Mustafa Kemal Paşa) Çanakkale’de komutan olarak ün yapmıştır. Rauf Bey ise Balkan Savaşı’nda Hamidiye Zırhlısı’nı yönetmiştir. Bu gelişmeye karşı hükümetin durumu zayıf gözüküyor.”

Amasya Genelgesi'nin 8. maddesinde doğu illeri için Erzurum'da, Sivas'ta ise genel bir kongre yapılacağı belirtilmişti. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa, 27 Haziran 1919 tarihinde Sivas'a varmıştı. Aynı gece Sivas'tan hareket eden Mustafa Kemal Paşa, 3 Temmuz 1919 tarihinde Erzurum'a ulaşmıştı. 23 Temmuz 1919 tarihinde başlayan Erzurum Kongresi, 14 gün sürmüş ve nihayetinde Millî Mücadele adına son derece önemli kararlar alınmıştı (Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Kırzioğlu, 1993). Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa ile görüşen General James G. Harbord, Erzurum Kongresi'ni Panturanist ve Panislamcı olarak değerlendirmiştir (Harbord, 1920, s. 180-181). Amerikan Komiseri Ravndal, 31 Temmuz 1919 tarihinde Erzurum Kongresi hakkında ABD Dışişleri Bakanlığı'na şu bilgileri göndermiştir (Duru, 2001, s. 36-37):

“Erzurum dolaylarında oldukları bildirilen Mustafa Kemal ve Rauf’un tutuklanması için müzekkere çıkarıldı. İç bölgelerdeki asi güçler, paraları olmadığından, önerdikleri ulusal meclisi toplayamadılar ve erken seçim istemek üzere İstanbul’daki arkadaşlarına katılmışa benziyorlar. Seçimlere resmi müdahale olmazsa, yeni parlamentoda İttihatçılar çoğunluğu alabilir. İzzet Paşa, Mustafa Kemal’e sert önemler alınmasına karşı olduğu için istifa etti.”

Erzurum Kongresi sonrasında Amerikan Komiseri ikinci bir telgrafi, 07 Ağustos 1919 tarihinde ABD'nin Paris Büyükelçiliği'ne göndermiştir. Telgrafta Erzurum Kongresi ve Anadolu'nun durumu hakkında şu bilgiler yer almaktaydı (Duru, 2001, s. 39-40):

“...Mustafa Kemal Paşa kurmaylarıyla birlikte Erzurum’da bir kongreye katılmışlar. Kongreye Küçük Asya’dan iki yüz Müslüman delege, Afganistan, Türkistan, Dağıstan, Mezopotamya, Gürcistan, Rus Ermenistan’ı ve Azerbaycan’dan bazı delegeler katılmışlardır. Bu vilayetlerdeki subayların büyük bir bölümü Kemal’in (Mustafa Kemal Paşa’nın) etkisi altındadır. Bu subaylar ona askere alınacakların listesini vermişler ve gizlice üç sınıf askere çağrılmıştır. Bunlar ayda 10 kuruş almakta ve yiyecek verilmemektedir, dolayısıyla pek çoğu kaçmaktadır. Trabzon’dan ayrılan iki yüz kişiden 35’i gelmiş, iki teğmen dâhil, geri kalanı kaçmıştır. Bu vilayetlerden halen 20 bin kişilik dört Türk tümeni bulunmaktadır. Çoğu Rusların bıraktığı askeri malzemeyi ve silahları kullanmaktadır. Bu belgelerde Müslümanların heyecanı, müttefik kuvvetlerinin bulunmayışı, iç bölgedeki Hıristiyanların katledilmesine yol açabilir, Müttefik kuvvetleri gelmeden pek azı silahlanabilmiştir. ...”

ABD’li Yetkililerin Millî Mücadele İlk Teması

ABD’nin Millî Mücadele ile ilk teması Sivas Kongresi’nde olmuştur.⁴ Temasının ortaya çıkmasında ABD’nin, Millî Mücadele hareketini daha yakından tanımak için yaptığı hamlelerin yanı sıra Amerikan manda meselesi de etkili olmuştur. Mustafa Kemal Paşa’nın Nutuk’ta ifade ettiği üzere, Amerikan mandasını destekleyen geniş bir kesim vardı. Erzurum Kongresi sonrasında yayınlanan bildirin 7. maddesinde açık bir şekilde “*Manda ve Himaye kabul olunamaz*” diye belirtilmişse de Sivas Kongresi’nde konu bir kez daha gündeme gelmişti (Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Atatürk, 2007, s. 83-92; Kansu, 1988, s. 237-252). Bu kapsamda Mustafa Kemal Paşa, Sivas’a gelen ve Sivas Kongresi’ni takip eden ABD’li gazeteci Louis Edgar Browne ile görüşmüştür. Ancak bu görüşme resmi bir görüşme değildi (Atatürk, 2007, s. 83; Bilgen, 2004; Kansu, 1988, s. 239-240). Amiral Bristol’un ABD Dışişleri Bakanlığı’na “*ivedi*” ibareli, 28 Ağustos 1919 tarihinde gönderdiği telgrafta Sivas Kongresi’nin yanı sıra Millî Mücadele ile ilk temas ele alınmıştır (Duru, 2001, s. 47):

“İsyancılar tarafından yönetilen bölgeye girmelerine izin verilen Amerikan tanıklarından alınan bilgiye göre, söz konusu olanlar iki konu üzerinde durmaktadırlar. Birincisi, İzmir’den Yunan birliklerinin çekilmesi, istemlerini müttefikler katında destekleyecek bir hükümet değişikliği, ikincisi, hükümetin yürüteceği görüşmeler sonunda Yunanlılar çekilmezse, Yunanistan’a savaş ilan etmek... Bu görüş, Yunan inatçıları desteklerse müttefik ülkelere savaş açmayı da kapsamaktadır. Yunan aleyhtarı milliyetçi hareket, Anadolu’ya yayılmakta ve ihtilal sözü sık sık duyulmaktadır. İsyancı hükümetin adı Heyet-i Temsiliye’dir. Kuvvetlerine Kuvayı Milliye denilmektedir. Sivas’taki kongre, delegelere toplanmak için daha fazla süre kazandırmak amacıyla 5 Eylül’e ertelendi. İç bölgelerdeki gelişmeler benim daha önceki beyanlarımı doğrulamaktadır. Barış Konferansı isteklerini Türkiye’ye kabul ettirmek isterse, çok sayıda birkaç büyük işgal ordusu gerekecektir.”

Millî Mücadele’de İlk Amerikalı: Louis Edgar Browne

Milletler Cemiyeti manda ile ilgili olarak Paris Konferansı’nda bir komisyon oluşturulmasını kararlaştırmıştı. İngiltere ve Fransa’nın komisyona katılmayı reddetmesi üzerine ABD Başkanı Wilson, Dr. Henry Churchill King ve Charles R. Crane başkanlığında bir komisyon oluşturmuştu (FRUS, 1919b, s. 745-747; Ayışığı, 2004, s. 75; Bilgen, 2004, s. 67). King-Crane Komisyonu 3 Haziran 1919 tarihinde İstanbul’a gelmişti (Bilgen, 2004, s. 70). İstanbul’da bir dizi görüşme yapan komisyon üyeleri, Anadolu’nun iç bölgelerinde incelemeler yapmayı planlamış olsalar da Türk antlaşmasının imzalanmasının gecikmesi nedeniyle gezi planını değiştirmiş, Amerikan ve İngiliz yerel kaynaklardan aldıkları bilgileri yeterli bularak incelemelerini tamamlamışlardı (Bilgen, 2004, s. 71-72; FRUS, 1919c, s. 751-848).

King-Crane Komisyonu’nun İstanbul’da görüştükları Amerikan mandası yanlıları, Sivas Kongresi toplanıncaya kadar, komisyonun İstanbul’da kalmasına çalışmışlardır. Böylece Sivas Kongresi’nde bu yönde bir kararın çıkmasını planlamışlardı. Bunun yanı sıra Charles R. Crane’in Sivas’a giderek kongreye katılması için çaba göstermişlerdi. Charles R. Crane kendisi yerine Sivas Kongresi’ne bir temsilci göndermeye karar vermiştir. Böylece Sivas Kongresi’nde alınacak karar hızlı bir şekilde Paris’e ulaştırılabilecekti. Bu karar ile İstanbul’daki Amerikan mandası taraftarlarının beklentilerine uygun bir adım atılmıştı (Bilgen, 2004, s. 84; Akgün, 2009, s. 23-24; Karabekir, 1995, s. 325,357,359). Browne, Chicago Daily News gazetesinin 13 Ekim 1919 tarihli sayısında Charles R. Crane’in Sivas Kongresi’ne davet edilmesi üzerine, Crane’in gidememesi nedeniyle Sivas’a gittiğini iddia etmektedir. Browne’un iddiasının aksine, Sivas Kongresi’nden böyle bir davet gitmemiştir (Akgün, 2009, s. 26-27).

⁴ Merzifon’da görevli misyoner George E. White anılarında Mustafa Kemal Paşa ile Havza’da görüştüğünü belirtmektedir. İngilizlerin Merzifon’da bulunan birliklerini 1919 Haziran itibarıyla çekme kararı en çok Merzifon’da yaşayan ABD’li isimleri, yani misyonerleri tedirgin etmiştir. İngiltere’nin İstanbul’daki yöneticileri kararı bildirmek üzere Binbaşı Anderson’ı Merzifon’a göndermişti. Bu nezakete karşın ABD’li isimler kaygılarını bizzat iletme üzere George E. White’tan İstanbul’a giderek durumu bizzat görüşmesini istemişlerdir. Bunun üzerine Binbaşı Anderson, Merzifon İngiliz askeri komutanı bir yüzbaşı ve tam teçhizatlı 28 Hindu askeri ile birlikte yola çıkmışlardı. Havza’da Mustafa Kemal Paşa ile karşılaştıklarını ileten George E. White’in iddiası diğer kaynaklarda yer almamaktadır (White, 1995, s. 242-243).

ABD’li Gazetesi Louis Edgar Browne’un, Sivas’a gidişi Millî Mücadele’nin ABD kamuoyunda tanınması için fırsat sağlamıştı. Batı nezdinde yürütülen kara propaganda karşısında, böylesine temaslar son derece önemliydi. Böylece Millî Mücadele’nin amacı birinci elden anlatılabilirdi. Bu nedenle Browne’un Sivas’a gelişi büyük bir memnuniyetle karşılandı. İrade-i Milliye gazetesi Browne’un Sivas’a gelişiyle ilgili 17 Eylül 1919 tarihli sayısında “Teşekkür” yayınlamıştır (Kutay, 1979, s. 65):

“Teşkilat-ı Milliye nezdine Amerika Matbuat-ı Umumiyesi mümessili Mister Bravn (Browne) on beş gündür beri Sivas’ta bulunarak Mustafa Kemal Paşa ve Bahriye Nazır-ı Esbakı Rauf Bey Efendi ile ve sair kongre azalarıyla mülahakatlar ve temaslar yaparak, kongrenin amal-i meşruasına ve teşkilatının vüs’at ve ehemmiyetine kesb-i nüfuz ve vukuf edip amal-i milliyetimize tercüman olarak surette raporlar verdiğinden dolayı kendisine teşekkürü vecibe biliriz.”

Louis Edgar Browne, Mustafa Kemal Paşa başta olmak üzere kongrenin önde gelen isimleri ile görüşmüştü (Yalman, 2009, s. 452-453; Akgün, 2009, s. 48). Ancak bu ziyaret resmi değildi. ABD kamuoyunun tepkisinden korkulduğundan, Browne görüşmelerinin tamamında ziyaretinin resmi olmadığını belirtmiştir. Mustafa Kemal Paşa ile görüşen Browne, kendisinin herhangi bir resmi sığata sahip olmadığını, gazeteci kimliği ile Sivas’ta bulunduğunu ifade etmiştir (Atatürk, 2007, s. 72; Adıvar, 2016, s. 67). Manda destekçilerinin beklentilerine karşın Louis Edgar Browne, Sivas Kongresi üzerinde bir etki edememişti. Yaptığı görüşmelerde aslında Millî Mücadele’yi tanımaya çalışıyordu. Browne’un bu tutumu manda destekçileri için hayal kırıklığıydı. Mustafa Kemal Paşa ile görüşen Browne, Mustafa Kemal Paşa’ya manda konusunda kendisinin bir şey bilmediğini şu ifadelerle belirtmiştir (Kansu, 1988, s. 239-243):

“Vaki olan müracaat ve talebi üzerine Mister Bravn’ı kabul ettim ve kendisiyle uzun uzun konuştum. Amerikalı bir gazeteci olan Mister Bravn bana: Hiçbir resmi sıfat ve memuriyetim yoktur. Tamamıyla hususi ve şahsi mahiyette olarak sizinle görüşüyorum. Dedi. Kendisiyle manda mevzuu üzerinde de görüştim. Mister Bravn Amerika’nın mandaterlik gibi bir vaziyet ve vasfı asla kabul etmeyeceğini, buna kendisinin de taraftar olmadığını, hürriyet ve demokrasi memleketi olan Amerika’nın bir milleti nasıl esir halinde tutabileceğinin düşünülebildiğini bana esefleriyle nakletti. Hatta şöyle söyledi: Manda kelimesine Amerikalılar ve Amerika gibi ben dahi tamamıyla yabancıyım. Mandanın tam bir tarifini daha yapmaya muktedir olmadığımın emin olabilirsiniz.”

Sivas Kongresi’nde manda meselesi en çok tartışılan konulardan birisidir. Bu nedenle yukarıda ifade edildiği üzere ABD’li gazetesi Louis Edgar Browne’un Sivas’a gelişi de bu amaçla kullanılmıştı. Oysa Mustafa Kemal Paşa’nın belirttiği üzere, Browne herhangi bir resmi görevi bulunmamaktaydı. Bunun yanı sıra manda kavramı konusunda yeterli bilgiye sahip değildi. Manda destekçilerini hayal kırıklığına uğratabilecek derecede görüşmelere tarafsız kalmıştı. Ancak onun ziyareti, Millî Mücadele’nin birinci elden ABD basınına anlatılması için önemli bir fırsattı. Heyet-i Temsiliye o günlerde uluslararası basın ajansı olmadığından, böylesine ziyaretleri son derece önemli görmüştür.

General James G. Harbord’un Sivas’a Gelişi

Louis Edgar Browne görüşmesi sonrasında Sivas’a son derece önemli bir ziyaret daha gerçekleşmişti. Bu ziyaret, her ne kadar resmi olmadığı vurgulansa da Millî Mücadele’nin ABD nezdinde dikkat çektiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra İstanbul’daki yabancı temsilcilere, Anadolu’daki durum hakkında söylenen olumsuz ifadelerin gerçeği yansıtmadığının tespiti için önemliydi. Paris Konferansı’nda İngiltere tarafından ABD’ye, Türkiye’nin tümü üzerinde, bir hafta sonra ise İstanbul ve Boğazlar ile Ermenistan üzerinde bir manda önerilmişti. İngiltere’nin bu önerisi konferansa katılan diğer ülkeler tarafından da desteklenmişti. Bunun

üzerine ABD Başkanı Wilson, önerinin incelenmesi için Yakın Doğu Yardım Komisyonu yöneticisi Herbert Hoover'ı görevlendirmişti. Hoover, Anadolu'daki durumun incelenmesi için General James G. Harbord'un görevlendirilmesini teklif etmişti (Ayışığı, 2004, s.89; Akar, 2019, s. 48-49).

General James G. Harbord, Birinci Dünya Savaşı'nda ABD'nin Avrupa kuvvetlerinin komutanlığını yapmıştı. Beş yıldız nişanı alan ikinci Amerikan generali olarak ün salmıştı. Kararlarında son derece katı olarak tanınan Harbord, sadece Ermeni Devleti'nin mandaterliği içinde değil, ABD'nin Anadolu ve Millî Mücadele'ye bakışının yeniden şekillenmesinde rol oynayacaktı. Harbord, Anadolu mandaterliği konusunda hazırladığı rapor, ABD'nin Millî Mücadele karşısında aktif rol almasına engel olmuştur (Kutay, 1979, s. 25-26).

General James G. Harbord, 24 Ağustos 1919 tarihinde İstanbul'a kırk altı kişilik bir heyetle gelmişti. Halide Edib, Ahmet Emin ve Yunus Nadi gibi tanınmış isimlerin yer aldığı Wilson Prensipleri Cemiyeti üyeleri General Harbord ile görüşmüşlerdi. Bu görüşmede General Harbord'un Batum yolu yerine, Anadolu'daki durumu yakından görebilmesi için Sivas yolunu kullanması ve Mustafa Kemal Paşa ile görüşmesi istenmişti. General Harbord gerek Wilson Prensipleri Cemiyeti üyeleri ile gerekse diğer görüşmelerden Anadolu'daki durumu öğrenmek için Millî Mücadele hareketi lideri Mustafa Kemal Paşa ile bizzat görüşmek gerektiğine karar vermişti (Ayışığı, 2004, s. 92).

General James G. Harbord'un hareketi Anadolu'da yakından takip edilmiştir. Kazım Karabekir'in Heyet-i Temsiliye'ye gönderdiği telgraflarda General Harbord'un hareketleri bildirilmiştir. General Harbord ve beraberindekilerin Trabzon'a geldiklerini, burayı gezdikten sonra Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek üzere Sivas'a geleceği, haber verilmişti (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2019, s. 59 ve 61). Amerikan Komiseri Ravndal'ın 13 Eylül 1919 tarihinde General Harbord'un Mustafa Kemal Paşa ile görüşmesi hakkında ABD Dışişleri Bakanlığı'na bilgilendirmiştir (Duru, 2004, s. 47-48). General Harbord ve beraberindeki heyet Sivas'a varmışlardı. General Harbord tören ile karşılanmış ve Sivas Valisi ile görüşmüştü. Görüşmede General Harbord, Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları ile görüşmek istediğini belirtmişti. Bunun üzerine ikili arasında görüşme gerçekleşmişti (Orbay, 1993, s. 262-263).

Manda meselesi her ne kadar Erzurum Kongresi'nde karara bağlanmışsa da Sivas Kongresi'nde de bir kez daha gündeme alınmıştı. Uzun tartışmalar sonucunda manda reddedilmiştir. Bu kararın alınması son derece zor olmuştu. İstanbul'daki manda yanlısı aydınların baskıları kongredeki tüm görüşmelerde etkisini göstermişti. Bekir Sami Bey'in ısrarcı tutumu, Rauf Bey'in bu konuda destek açıklamaları bir ara Refet Paşa'nın bile bu yönde bir konuşma yapmasına neden olmuştu. Mustafa Kemal Paşa'nın kavramın daha detaylı açıklanma talebine, manda destekçilerinin koşulları ortaya koyması ve kavramı yumuşak bir yapıda ele alması, kimi zaman delegelerin tutumlarını da etkilemişti. Bu durum meselenin üzerine şiddetli tartışmaların yapılmasına neden olmuştu. Manda meselesi reddedilirken, Rauf Bey'in önerisi ile ABD Senato Başkanına hitaben bir mektup yazılmasına karar verilmişti (Orbay, 1993, s. 245; Kutay, 1979, s. 89).

Sivas Kongresi Reisi Mustafa Kemal Paşa, Reis Vekili Hüseyin Rauf Bey, İkinci Reis Vekili Emekli Gn. İsmail Fazıl Paşa ve Kâtipler İsmail Hami ile Mehmet Şükrü imzalı mektup, 9 Eylül 1919 tarihinde ABD Senatosu'na gönderilmiştir. Mektupta, Sivas Kongresi'nin Osmanlı Devleti sınırlarında tüm halkın mutluluğu ve geleceğini ilgilendiren kararların alındığı ifade edilerek, bir güç teşkil edildiği belirtilmiştir. Bu açıdan herhangi bir anlaşma yapılmadan önce ABD Senatosu'nun göndereceği bir heyetin Osmanlı Devleti topraklarında araştırma yapması istenmişti. Mektupta Sivas Kongresi'nin Balkanlar ve Anadolu'daki Müslüman nüfusu temsil ettiğinin altı çizilmiştir. Bunun yanı sıra bu sınırlar içinde bulunan azınlıkların hakları da güvence altına alındığı ifade edilmiştir (FRUS, 1919d; Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2019; s. 66-68; Orbay, 1993, s. 245):

*“Amerika Birleşik Devletleri Senato Başkanlığına;
Padişahın Rumeli ve Anadolu’sunun bütün illeri ve bağımsız sancakları İslam halkı delegelerinden oluşan Sivas Kongresi, Osmanlı yurdunda yaşayan bütün çoğunluk ve azınlıkların ayırım yapmaksızın soy ve inanç her türlü yaşama hakkıyla insan hakları, politik, sosyal ve ekonomik girişimlerini güvenceli bulundurmamak düşüncesinde ulusun, toplu istencini temsille gerçekçi isteklerini dünya uygarlığının bilgisine sunarak gerçekleştirmek kesin kararlılığı ile 4 Eylül 1919 gününde toplandı.*

Sivas Kongresi halk çoğunluğunun genel özlemi olan ana yolları ve bundan sonra izleyeceği eylem biçimlerini belirleyip ve genel örgütün birbirlerini oybirliğiyle saptamış olduğu gibi, üyeleri arasından sürekli bir Temsilciler Kurulu seçmiştir.

Sivas Kongresi, başlıca kararlarından olup bugün, oybirliğiyle aldığı bir karara dayanarak, ABD Senatosu üyeleri arasından bir özel kurulun seçilip, Osmanlı yurduna gelmesini ve böylece yurdumuzla halkımız konusunda gelişigüzel bir karar alınıp, barışın bu yolla kararlaştırılmasından önce Osmanlı yurdunun anılan kurulca büsbütün görülüp ve bugünkü gerçek durumun her türlü çıkar duygusundan uzak ve yansız bir gözle inceden inceye irdelenmesini insanlık, hak ve adalet adına dilemektedir.

*Reis: Mustafa Kemal Paşa (Atatürk)
Reis Vekili: Hüseyin Rauf (Orbay)
İkinci Reis Vekili: İsmail Fazıl Paşa (Cebesoy)
Kâtip: İsmail Hami (Danışment)
Kâtip: Mehmet Şükrü (Koç)”*

Rauf Orbay, mektubun yazılmasının kendisi tarafından teklif edildiğini belirtmiştir. Anlaşılacağı üzere mektupta manda ile ilgili herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Mektubun temel amacı ABD’den resmi bir heyet davet edilerek, bu topraklar hakkında ABD’de Ermeni ve Yunan Lobisi tarafından yapılan propagandaya birinci elden cevap verebilmektir (Orbay, 1993, s. 257-258).

General James G. Harbord beraberinde kalabalık bir heyetle Sivas’a gelmiş ve Sivas Amerikan Koleji’ne yerleşmişlerdi. General Harbord ile Mustafa Kemal Paşa 20 Eylül 1919 tarihinde Sivas Kongresi’nin yapıldığı Sivas Sultanisi (lisesi) müdür odasında görüşmüşlerdi. Görüşmeye ikilinin yanı sıra Rauf Orbay’da katılmıştı. Görüşmede Mustafa Kemal Paşa, Amerikan mandası hakkında görüşlerini ve Millî Mücadele’nin amaçlarını General Harbord’a birinci elden anlatma fırsatı bulmuştu. Mustafa Kemal Paşa’nın ifadeleri General Harbord’un raporunda da etkisini göstermektedir (Tevetoğlu, 1987, s. 204-206; Akar, 2019, s. 75-77).

General James G. Harbord ile görüşmenin kayıt altına alınmadığından ötürü tam olarak ne görüşüldüğü bilinmemektedir. Görüşmeye yer veren anılarda detayları farklı vermektedir. Ancak General James G. Harbord’un ve Mustafa Kemal Paşa’nın ifadelerine bakıldığında, görüşmenin her iki taraf içinde tatmin edici olduğu görülmektedir (Kansu, 1988, s. 345-346, 410). Harbord raporunda Mustafa Kemal Paşa ve Millî Mücadele hakkında ilk ifadeleri şu şekildedir (Harbord, 1920, s. 180-181):

Sivas, misyonumuza özel ilgi gösterdi. 1919 yazının başlarında, Transkafkasya’dan, Temmuz’da Erzurum’da bir araya gelen Türkiye Milliyetçi Partisi’nin büyük kongresine ilişkin pek çok hikâye çıktı. Toplantısı, tüm Turan kanlarını ortak bir nedende birleştirmek için hesaplanan bir Pan-Turan hareketi olarak ve yine de tüm dünyadaki Müslümanların inancını temsil eden kişileri Türk İmparatorluğunu korumak için bir araya getiren Pan-İslami olarak açıklandı. Çanakkale ve Gelibolu’da seçkin ve ihtişamlı bir orduyla yetişen bir orduyu yöneten Türk ordusunda yüksek itibar sahibi bir subay olan Mustafa Kemal Paşa, Ateşkesin ardından Anadolu’ya ve Ermeni vilayetlerine Genel Müfettiş olarak gönderildi.”

Louis Edgar Browne ziyaretinden beklemedikleri sonucu alamayan manda yanlıları umutlarını General James G. Harbord'un ziyaretine bağlamışlardı. Ancak bu ziyaret manda yanlılarının umutlarını boşa çıkarmakla kalmamış, ABD Senatosu'nun manda teklifini reddetmesine neden olmuştu. Görüşmenin detaylarını bir yıl sonra yayınlayan Harbord, Mustafa Kemal Paşa'nın tavırlarından etkilendiğini belirtmektedir. Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarının kararlılığını gören Harbord, Millî Mücadele'nin başarı şansının son derece yüksek olduğunu belirtmektedir. Bu tespitte Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarının kararlılığının yanı sıra gezdiği yerlerde Mustafa Kemal Paşa'ya duyulan güven ve saygının da rolü büyüktür. Görüşmede General James G. Harbord'un "...Anlaşıldı ki, Türkiye meselesini halletmek için Millî Mücadelecileri de hesaba katmak gerekiyor" tespiti son derece dikkat çekicidir (Harbord, 1920, s. 185-188).

Mustafa Kemal Paşa, General James G. Harbord'un vereceği raporun son derece önemli olduğunu farkındaydı. İngiltere karşısında ABD kamuoyunun desteğini almaya çalışan Mustafa Kemal Paşa, General Harbord'un Anadolu ziyaretine önem vermiştir. Bu kapsamda Heyet-i Temsiliye adına gönderdiği telgraflarda bu duruma dikkat çekmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2019, s. 21). Mustafa Kemal Paşa, General Harbord'a verdiği muhtırada ABD'nin süreçteki önemine dikkat çekmiştir. Mustafa Kemal Paşa, İngiltere karşısında bir kez daha ABD'yi yanına çekmeye çalışmıştı. Muhtırada ABD'ye güven vurgulanmıştı (Atatürk Araştırma Merkezi, 2019, s. 82).

General James G. Harbord görüşme sonrasında kritik bir görüşme daha yapmak üzere Erzurum'a hareket etmişti. Bu ziyareti de son derece önemliydi. Sivas'ta Millî Mücadele'nin amacını gören General Harbord, Erzurum'da ise ABD'deki Ermeni lobisinin propagandalarının ne kadar asılsız olduğuna tanıklık etmiştir (Karabekir, 1995; Kutay, 1979, s. 98).

General James G. Harbord'un Erzurum ziyaretinde Erzurum Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adına Albayrak Gazetesi sahiplerinden Süleyman Necati Bey ve Cevat Bey (Dursunoğlu) eşlik etmişti. General Harbord'a Ermenilerin Erzurum'da ne gibi katliamlar yapıldığı hem gösterilmiş hem de anlatılmıştı. Ermeni nüfusunun Müslüman nüfustan daha fazla olduğu iddiaları böylece çürütülmüştü. Harbord'a Erzurum Belediye Başkanı Zakir Bey'in, iddialar karşısında, verdiği cevap son derece dikkat çekicidir. Zakir Bey, Harbord'a Ermeni ve Müslüman mezarlıklarını göstermiş, Müslüman mezarlığının Ermeni mezarlığından kat kat büyük olduğunu göstererek, Müslümanların Ermeni nüfusa karşı her zaman çok daha fazla olduğunu belirtmişti (Dursunoğlu, 2000, s. 84-85).

General James G. Harbord'un Anadolu'daki temasları sırasında ABD basınında manda söylevleri artmıştı. Millî Mücadele'nin güçlenmesini Kürtler ve Ermeniler için büyük tehlike olarak gören ABD basını, her iki toplumunda ABD mandasına girmek için çağrı yaptığını iddia etmiştir (Norwich Bulletin, 1919, s. 1; Tonopah Daily Bonanza, 1919a, s. 1; The Topeka State Journal, 1919, s. 1). Mustafa Kemal Paşa ile görüşme yapan ABD'li gazetecilerden Paul Williams da manda meselesine değinmişti. Paul Williams, Chicago Tribune muhabiri olarak 26 Nisan 1920 tarihli görüşmede, Mustafa Kemal Paşa'nın mandası meselesine bakışını şöyle ifade etmiştir (Streit, 2011, s. 191):

"Bir süre önce talep ettik. Gelecekte koşullar Amerika'nın mandayı alamayacağı şekilde gerçekleşebilir. Milliyetçilerin buradaki hedefi Türk topraklarını Türklere saklamak, Türkiye'nin bütünlüğünü mütarekenin imzalandığı haliyle korumaktır. Milliyetçiler, antlaşmanın şartları bizim anlayışımızla çatıştığından uygulanmasına karşı koyacak şekilde hareket ediyor. Bu bir halk hareketidir. Halkın desteği olmazsa hareket sona erer. Tüm İslam âleminin yardımına da bağlıyız. Türkler, Müslüman ırklarının arasında hür kalan son ırktır ve İslam âlemi hürriyetlerini sürdürmeleri için çaba göstermeye devam edecektir. Diğer ülkelerin Müslümanlarından, düşmana karşı koyma konusunda destek olacakları yönünde birçok teminatımız var. Çoğu, İngilizlerin ele geçirdiği ülkelerde yaşıyor ve şimdi İngilizler bizi de ezmek istiyor. İslamiyet'e karşı verdikleri son Haçlı Seferi'ne geldik ve bugün İslam âlemi tehlikeye karşı uyandı"

Millî Mücadele'nin elde ettiği başarılarla karşın, ABD basınında, her ne kadar bu başarılar azda olsa yer bulsa da lobilerin etkisiyle Millî Mücadele aleyhine etkili bir karalama kampanyası yürütülmekteydi. Mustafa Kemal Paşa'nın işgal altındaki Anadolu topraklarında milliyetçi bir ordu kurma amacının Bolşevikler ile hareket etmek olduğu iddiaları basında yer bulmuştu. Haber kaynağı Londra olduğundan bu haberlerin İngiltere tarafından yönlendirildiği açıktır (The Ocala Evening Star, 1919, s. 1; Grand Forks Herald, 1919, s. 1; The Barre Daily Times, 1919, s. 2.). İkinci iddia ise Millî Mücadele'nin çeşitli dönemlerinde ortaya atılan Mustafa Kemal Paşa'nın suikast sonucunda hayatını kaybettiği idi (Tonopah Daily Bonanza, 1919b, s. 1). Millî Mücadele'nin güçlenmesinden rahatsızlık öylesine bir hal almıştı ki bunun en iyi örneklerinden birisi de misyoner Sherwood Eddy (1919, s. 4) tarafından The Presbyterian of the South gazetesinde 17 Aralık 1919 tarihine kaleme aldığı yazıdır. Eddy yazısında Türkiye'de ve Filistin'de yaptığı gözlemleri kaleme almıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın güçlendiğine dikkat çeken Eddy, General James G. Harbord sonrasında ABD'nin manda konusunda gönülsüzlüğünü ve bölgeden çekilmesini eleştirmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın her geçen gün güçlendiğini ve bu durumun Ermeniler için büyük tehlike teşkil ettiğini, ABD'nin bölgeden çekilmesi sonrasında Milliyetçilerin Ermeni topraklarını işgal edeceklerini iddia etmiştir.

General James G. Harbord raporunu 25 Ekim 1919 tarihinde Paris'teki Amerikan Barış Heyeti Başkanı Frank L. Polk'a sunmuştu. Polk başkanlığındaki heyetin incelemesi sonrasında 31 Ekim 1919 tarihinde ABD Dışişleri Bakanlığı'na yazdığı mektupta, rapor hakkında bilgi vermiştir. Polk, raporu son derece başarılı bulmasına karşın, rapor ABD kamuoyu nezdine tatmin edici değildi. Harbord raporunda kurulacak mandanın ekonomik boyutunun çok ağır olacağını altını çizmişti. General Harbord ve heyet üyeleri 11 Kasım 1919 tarihinde ABD'ye vardıklarında raporun sunumu için Başkan Wilson ile planlanan görüşme gerçekleşmemişti. Başkan Wilson 29 Eylül'de geçirdiği rahatsızlık nedeniyle kısmi felç olmuştu. Bu nedenle raporu inceleme imkânı olmamıştır. Rapor, 3 Nisan 1920 tarihinde ABD Senatosu'na gönderildi. ABD'de hava kısa sürede tersine dönmüştü. Başkan Wilson'un rahatsızlanması sonrasında ABD, Avrupa meseleleri ile bu kadar içli dışlı olmayı tartışmaktaydı. Savaşın bitmesiyle Avrupa meselelerinin içinde var olmak yerine muhteşem yalnızlığına dönülmesini isteyenler her geçen gün daha da güçlenmekteydi. Bu tutumun etkisiyle ABD Senatosu, Versay Barış Antlaşması'nı ve Milletler Cemiyeti'ne katılmasını reddetmişti. Ülkede Monroe Doktrini'nin etkisi daha fazla hissedilmekteydi. Monroe Doktrini etkisiyle muhteşem yalnızlığa dönülmesini isteyen muhalefet her geçen gün gücünü artırmıştır. Ermeni manda tasarısı da bu havadan nasibini almıştı. Lobi faaliyetlerinin çabasına karşın, General James G. Harbord'un raporunda belirttiği üzere böylesine bir manda fikrinin ülkeye maliyetinin ağır olacağını düşünenler çoktu. 1 Haziran 1920 tarihinde Senatör Lodge'nin ABD Senatosu'na verdiği Ermeni manda yönetiminin reddedilmesi konusundaki teklifi 52 lehte, 23 aleyhte ve 21 çekimser oyla kabul edilmesi ile manda meselesi son bulmuştu. Bu durum aynı zamanda ABD'nin dış politikasında değişiminde habercisiydi. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da gelişmelere taraf olan ABD, kıtasına çekilmişti (Akar, 2019, s. 127-136).

ABD'nin Ankara Hükümeti ile Teması

Ankara Hükümeti teşkilat yapısını hızla oluşturmuş ve başarılar elde etmeye başlamıştı. İlk anayasanın, Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu'nun 20 Ocak 1921 yılında kabul edilmesi teşkilatlanma açısından son derece başarılı olduğunu göstermektedir. Askeri başarılar kısa sürede diplomatik alana da yansımış, önemli adımlar atılmıştı. Bu nedenle 1921 yılı son derece önemlidir, bu yılda İnönü Savaşları kazanılmış, Yunanlıların ilerlemesi Sakarya Zaferi tamamen durdurulmuştu. Bu askeri başarılar diplomatik alana da yansımış, Ankara Hükümeti Londra Konferansı'na davet edilmiş, 1 Mart 1921'de Türkiye-Afganistan Dostluk Antlaşması, Sovyet Rusya ile 16 Mart 1921 tarihinde Moskova Antlaşması, 13 Ekim 1921'de Kars Antlaşması ve 20 Ekim 1921'de Fransa ile Ankara Antlaşması imzalanmıştı (Akşin, 2019, s. 98). Ankara Hükümeti, ABD konusunda ümidini kesmemiş diplomatik adımlar atmaya çalışmıştır. Bu kapsamda 1921 yılının hemen başında Dışişleri Bakanlığı'na ABD

ile diplomatik ilişkiler yürütülmesi için izin verilmiştir (BCA, 1921a). Ankara Hükümeti'nin askeri ve diplomatik başarıları karşısında ABD tepkisiz kalamamıştır. Her ne kadar ABD'nin bu süreçte attığı adımlar diplomatik bir tanınma ile neticelendirmese de ABD'de Türk aleyhtarlığı karşısında yeni bir havanın oluşmasına ve resmi olmasa da görüşmelerin başlamasına neden olmuştur.

Clarence Kirschmann Streit'in Ankara Ziyareti

Ankara, 1921 yılının hemen başında ABD'li genç (25 yaşında) gazeteci Clarence K. Streit tarafından ziyaret edilmişti. Clarence K. Streit, Ocak-Mart 1921 arasında Anadolu'yu gezmiş, Ankara'da Mustafa Kemal Paşa ile görüşmüştü. Ziyareti sırasında çektiği fotoğraflar yıllarca ABD Kongre Arşivi'nde yer almış ve nihayet gezi notlarıyla birlikte Heath W. Lowry tarafından yayınlanmıştır. Clarence K. Streit'in ziyareti Ankara Hükümeti tarafından memnuniyetle karşılanmış, kolaylık sağlanmıştı. Clarence K. Streit bu ziyaret sonrasında ABD kamuoyunda anlatılandan farklı bir Anadolu olduğunu görmüştü. Ankara Hükümeti'nin ne kadar güçlü olduğunu görmüş, amaçlarını bizzat öğrenmişti. ABD'de anlatılandan ve yazılandan çok farklı bir Türkiye ile karşılaşmıştı. Bu şaşkınlığı notlarında yer almıştı. Mustafa Kemal Paşa'yı "*Türk George Washington*" olarak tanımlaması kitabın İngiltere ve ABD'de basılmamasına neden olmuştur (Streit, 2011).

Clarence K. Streit ile Mustafa Kemal Paşa görüşmesinde ABD ilişkileri ele alınmıştı. Streit, ABD ilişkileri ile ilgili sorduğu soruyu Mustafa Kemal Paşa şu şekilde cevaplamıştır: "*Amerika'nın dostluğundan yararlanmayı kuvvetle arzu etmekteyiz. Amerika ile kendimizi hiçbir zaman harp halinde görmedik ve şimdiye kadar hükümetimizle diplomatik ilişkiler kurmamış olmasına hayret ediyoruz.*" Streit'in "*Hangi koşullar altında ABD ile ilişki kurmayı düşünüyorsunuz?*" sorusuna Mustafa Kemal Paşa'nın cevabı şöyledir: "*Diğer devletler karşısındaki siyasi tutumumuzdan görebildiğiniz üzere, ABD ile Misak-ı Milli esası dâhilinde diplomatik ilişkilerin kurulmasına hazırız. Bu hususu zaten sizin hükümetinize ifade ettik*" (Streit, 2011, s. 199-200).

Clarence K. Streit İstanbul'da, Ankara'da yaptığı görüşmeleri Amiral Bristol'e ve yardımcısı Allen W. Dulles'e aktarmıştı. Ankara Hükümeti'nin gücünü aktaran Streit, ABD'nin bu duruma kayıtsız kalmaması ve bir an önce diplomatik ilişkilerin başlaması gerektiğini ifade etmişti. Ankara Hükümeti'nin aldığı başarılar ve Streit'in tespiti sonrasında Amiral Bristol birçok kez ABD Dışişleri Bakanlığı'na Ankara Hükümeti ile diplomatik ilişkilerin kurulması gerektiğini belirtse de olumlu yanıt alamamıştı. Streit, 1923 yılında Türkiye ile ABD arasında antlaşma müzakerelerinin sürdüğü günlerde, ABD'nin 1921 yılında Ankara Hükümeti'nin Yunanlar karşısında aldığı zafer sonrasında diplomatik ilişkilerin başlatılmamasının bir hata olduğunu belirtmiş, Amiral Bristol'de günlüklerinde Streit'in haklı olduğuna değinmiştir. Haziran ayında Ankara'yı ziyaret eden MacDowell de Streit'in görüşlerini savunmuş, Amiral Bristol'e gönderdiği telgrafta Ankara Hükümeti ile diplomatik ilişkilerin kurulması gerektiğini belirtmiştir. MacDowell, Ankara Hükümeti'nin son derece düzgün çalıştığını ve ekonomik olarak ABD ile ilişkiler kurmaya gönüllü olduğunu ifade etmiştir (Köse, 2016, s. 202-203).

Annie T. Allen'in Ankara'da Görevlendirilmesi ve Amiral Bristol'ün Teması

Birinci İnönü Zaferi ve sonrasında yaşanan gelişmeler, ABD'nin İstanbul'daki temsilcilerinin Ankara Hükümeti'ne bakış açısını değiştirmiştir. Askeri ve diplomatik başarılar ile Ankara Hükümeti gücünü tüm dünyaya göstermiş, geçici bir harekât olmadığını ortaya koymuştur. Ankara Hükümeti ile ilişkilerin kurulmaması büyük sorunlara neden olmakta, ABD'nin Anadolu'daki varlığını tehdit etmekteydi. ABD ticaretinin 1919-1920 yıllardaki artışına karşın yeni yılda azalma eğilimindeydi. ABD yardım kuruluşlarının ve misyoner faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için 15 Nisan 1921 tarihinde Yüksek Komiser Amiral Bristol başkanlığında, Misyonerler Bayan Annie T. Allen, Dr. Peet, Mr. Jaquit, Mr. Allen Dulles, Mr. Belin ve Yüzbaşı Cotton'un yer aldığı bir toplantı gerçekleştirilmişti. Toplantıda ABD'nin Anadolu'da varlığını devam

ettirmesi için Ankara'da Annie T. Allen'in görevlendirilmesi kararlaştırılmıştı. Ancak bu bir diplomatik tanınma olmayacağından Annie T. Allen'in resmi unvanı bulunmamaktaydı (Köse, 2016, s. 203-204). Bu nedenle Ankara Hükümeti de Annie T. Allen'i Şark-ı Karib Muavenet Heyet-i (Yakındoğu Yardım Komitesi-Near East Relief Committee) temsilcisi olarak kabul etmiştir (BCA, 1921c).

Annie T. Allen 21 Aralık 1868 yılında Harput'ta dünyaya gelmişti. Hayatını misyoner faaliyetlere adanmış Annie T. Allen, Anadolu'da geniş bir kesim tarafından tanınmaktaydı. Amiral Bristol'un Ankara temsilciliğini 22 Şubat 1922 tarihine kadar yürütmüştü. Ani ölümü üzerine Ankara Hükümeti Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal Bey ve Ankara Hükümeti ile gelenleri başsağlığı mesajları yayınlamışlardı (Near East Relief, 1922a, s. 1-2; Near East Relief, 1922b, s. 4).

İnönü Zaferleri sonrasında Amiral Bristol yeni bir adım atmış ve Ankara Hükümeti ile doğrudan görüşmeye karar vermişti. Her ne kadar bu görüşme resmi olmasa da son derece önemli bir adımdı. Amiral Bristol başkanlığında Allen W. Dulles ve Mr. Hoizer'in yer aldığı ABD heyeti, 7 Mayıs 1921 tarihinde Ankara Hükümeti İçişleri Bakanı'nı temsilen Bolu Milletvekili Dr. Emin Cemal Bey ve Hüseyin Hulusi (Pektaş) ile İstanbul'da görüşmüştü. Görüşmede ABD'nin Anadolu'daki ticari varlığı ve misyoner faaliyetleri ele alınmıştı. Dr. Emin Cemal Bey, siyaset ile uğraşılmaması koşuluyla ticari ve misyoner faaliyetlerinin yürütülebileceğini ifade etmişti. Bunun yanı sıra cephe gerisinde Yunan mezalimini ortaya koymak için bir heyet kurulması teklifi, Amiral Bristol tarafından reddedilmişti (BCA, 1921b; Köse, 2016, s. 204-205).

Görüşmesi sonrasında Amiral Bristol, sorunların çözümü için yeni görüşmeler yapmaya karar vermişti. Bu kapsamda 5 Temmuz'da Dr. Emin Cemal Bey ile yeni bir görüşme yapılmıştı. Görüşmede Dr. Emin Cemal Bey, kapitülasyonların kaldırılması, Amerikan Yüksek Komiserliği yetkililerin Anadolu'ya geçmesi karşılığında ABD'ye bir Türk heyeti gönderilmesini içeren Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal (Tengirşenk)'in mektubunu iletmişti. Mektuptaki talep Amiral Bristol tarafından kabul edilmemişti. Bir sonraki görüşme 28 Temmuz'da gerçekleştirilmişti. Bu görüşmede Dr. Emin Cemal Bey, Mustafa Kemal Paşa tarafından gönderilen, ABD'liler ile ticaret yapılabilecek alanların listesini Amiral Bristol'a vermişti (Köse, 2016, s. 207).

Robert S. Dunn'un Ankara Ziyareti

Ankara Hükümeti'nin elde ettiği başarılar ve ABD'nin İstanbul temsilcilerinin görüşmeleri sonrasında ABD tarafından dikkat çeken bir adım atılmıştı. ABD, Ankara'ya bir heyet göndermişti. Bu heyetin temel amacı Ankara Hükümeti ile temasa geçerek, Mustafa Kemal Paşa'yı tanımak ve Anadolu'daki Amerikalıların durumunu belirlemektir. Ekonomik, siyasi ve misyonerlik faaliyetleri için son derece önemli olan bu görüşme aynı zamanda Ankara Hükümeti'nin diplomatik başarılarının bir sonucudur. Teğmen Robert S. Dunn'un başkanlık ettiği heyette Heck ile Tercüman Bayan Annie T. Allen bulunmaktaydı. Görüşme 1 Temmuz 1921 günü Amerikalıların "*Kışlık Saray*" olarak adlandırdıkları Ankara Garı'nda, saat 16:00'da gerçekleşmiştir. Heyetin görüşmesinden önce aynı günün sabahında aynı yerde Heck ile Mustafa Kemal Paşa ikili bir görüşme gerçekleştirmiştir. Bu görüşmede öğleden sonraki görüşmede sorulacak sorular belirlenmiştir. Görüşme raporundan anlaşılacağı üzere, Mustafa Kemal Paşa son derece soğuk davranmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın Türkçe konuşmayı seçmesi bunun bir işaretiydi. Mustafa Kemal Paşa'nın bu tavrı heyette hayal kırıklığına neden olmuştur (Arslan, 1996, s. 56; Dunn, 1956, s. 414).

Mustafa Kemal Paşa, Sivas Kongresi'nde General James G. Harbord ile yapılan görüşmeden yaklaşık olarak iki yıl geçmesine karşın ABD'nin diplomatik adım atmamasına tepkiliydi. Ankara Hükümeti'nin diplomatik adımları hele hele düşmanları olan Fransızların ve İtalyanların Sevr'de elde ettiklerini bir kenara bırakmaları karşısında ABD'nin duyarsız kalması ve bekle gör politikası izlemesi, Ankara Hükümeti tarafından tam bir hayal kırıklığıydı. Robert S. Dunn'un görüşmesi ABD'nin Ankara Hükümeti'ni tanıması için atılan önemli bir

adımdır. Her ne kadar bu adım diğer adımlarda olduğu gibi diplomatik anlamda olumlu sonuçlar doğurmasa da İstanbul'daki ABD temsilciliğinin, ABD Dışişleri'ne baskısını artırdığını söyleyebiliriz. Robert S. Dunn ve beraberindekiler Mustafa Kemal Paşa'dan sonra Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal (Tengirşenk) ile görüşmüşlerdi. Robert S. Dunn'un ABD Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği görüşme raporunda *"TBMM'nin Yapısı ve Örgütlenme Sistematiği, Amerikan Örgütlerine Yönelik Ankara Hükümetine Yönelik Tutumu ve Ankara Hükümeti'nin Dış Dünya ile İlişkilerine"* odaklandığı anlaşılmaktadır (Arslan, 1996).

ABD'nin Anadolu'da başlayan harekâta ilgisi son derece hassas olmuştur. Ancak resmi temastan olabildiğince çekindikleri gibi bu temasların birçoğu kişisel çabalarla gerçekleşmiştir. Gerek Sivas'ta gerekse Ankara'da Mustafa Kemal Paşa ve Millî Mücadele'nin ileri gelenleri ile yapılan görüşmeler sonrasında Millî Mücadele'ye son derece olumlu bir bakış açısı gelişmiştir. Ankara Hükümeti'nin askeri başarılarının art arda gelmesi ve dış temsilcilerle görüşme trafiğinin artması ABD'yi kaygılandırmıştır. ABD'nin bu süreçte ülkede imtiyaz kazanmak için yoğun bir çaba göstermiştir. Sakarya Zaferi'nin kazanılması ve Fransa ile Ankara Antlaşması imzalanması sonrasında ABD Ankara'ya ticari komiser Julian E. Gillespie'yi göndermiştir. Julian E. Gillespie, resmi bir görevle gelmediğini, tam tersine gözlem yapmak için geldiğini belirtmişti. Gillespie'nin yanı sıra Clair Price'de Ankara'da görüşmeler yapmıştır. Julian E. Gillespie 10 Ocak 1922 tarihinde Amiral Bristol'a gönderdiği mektubunda Ankara'daki siyasi havayı anlatırken baş döndürücü bir diplomasinin yaşandığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra 2 Şubat 1922 tarihli raporunda da bu duruma dikkat çektiği gibi Anadolu'daki ekonomik fırsatların altını çizmiştir (Duru, 2001, s. 137-152).

Amerikan Basınında Değişim

Millî Mücadele'nin askeri başarıları ve gücünün her geçen gün artması karşısında ABD'nin resmi hamleleri son derece yetersizdi. Bunun nedenlerinden birisi de ABD basınındaki Millî Mücadele karşıtlığıydı. ABD basınında Millî Mücadele karşıtlığı öylesine bir hal almıştı ki atılacak herhangi bir olumlu adım en sert tepkilerle karşılanmaktaydı. Tüm bu karşıtlığa rağmen doğunun mistik yapısı Amerikalı okurların ve gazetecilerin her zaman ilgi odağı olmuştur. Bu nedenle Amerikan gazeteleri gelişmeleri yakından takip etmekteydi.

ABD'de bu hava 1921 yılının hemen başında değişmeye başlamıştı. O güne kadar Anadolu'da güçlenecek Türk-Müslüman varlığını büyük tehlike olarak gören basın, Millî Mücadele'nin güçlenmesini de buna paralel olarak değerlendirmiştir. Millî Mücadele'nin askeri başarıları ve ardından gelen diplomatik hamleler, ABD'de de yankı bulmuştu. Her ne kadar bu dönüşüm resmi adımlarda olduğu gibi keskin ve net olmamakla beraber önemli bir dönüşüm olarak değerlendirilebilir. Bu değişimi Yenigün gazetesinin ABD temsilcisi M. Zekeriya Sertel şöyle belirtmektedir (Sürmeli, 2005, s. 22-23):

"Bir süre önce Amerikan basınında garip ve inanılmaz bir değişikliğe şahit olduk. Hemen bütün gazeteler Türk'ün davasını savunan yazılar yazdılar. Şimdiye kadar Türk lehine bir harfe bile sütunlarında yer vermeyen hatta en kaba hücumlara karşı gösterilen savunmanları yırtıp sepete atan gazeteler ilk defa olmak üzere seneler süren bu kanlı mücadele Türk'ün de dinlenmeye layık bir hakkı olduğunu teslim etmek zorunda kaldılar."

Bu değişimin en dikkat çekenini hiç şüphe yok ki, ABD'nin önde gelen gazetelerinden The New York Times'ın yazarı Clair Price'in yazılarıydı. Clair Price'in 3 Temmuz 1921 tarihinde *"A Defense of Young Turkey"* ve 30 Ekim 1921 tarihinde *"Kemal Pasha's Rule; New Turkish Power Defies the Powers and Battle With the Greeks"* yazıları ezber bozmuştur. Price her iki yazısında da Ankara Hükümeti'nin iddia edildiği üzere gayrimüslimlere karşı bir tehlike oluşturmadığını, tam tersine bölgenin barışı için son derece önemli olduğunu belirtmişti (Price, 1921a, s. 34; Price, 1921b, s. 81). Clair Price'in yazılarının basında yer alması sonrasında verdiği bir

demeçte yazıların ne kadar zor bir ortamda yayınlandığına dikkat çekmiştir. Price, 1919 yılında “*Amerika Haber Sendikası*” tarafından Mısır, Filistin, Suriye ve İstanbul’u ziyaret etmişti. Ziyareti sırasında kendi fikirlerine aykırı yazıların, onun tarafından yazılmış gibi ABD basınında yayınlanması üzerine istifaya etmişti. Nihayet ABD’ye döndüğünde gözlemleri sonrasında yazıların nasıl yayınlandığını şöyle ifade etmiştir (Sürmeli, 2005, s. 25):

“Geçen yaz Amerika’ya gittim. New York’a ulaştıktan sonra New York Times gazetesine tarafsız bazı makaleler yazdım. New York Times gazetesi Genel Savaş sırasında ve o zamandan beri şiddetli Ermeni ve Rum taraftarlığı yaptığı için bu makalelerimin neşredileceğini ihtimal vermiyordum. Fakat hayret ve memnuniyetle gördüm ki, New York Times gazetesi bu makalelerimi neşretti ve beni yazmada devam etmem için teşvik etti. New York Times gazetesinde neşredilen bu makalelerim Ermeni ve Rum görüşlerinden yazılmamış ilk makalelerdir. Rumlar ve Ermeniler tabiatıyla çok kızdılar ve New York Times’a bu tarzdaki neşriyatına bir son vermesi için başvurdular. Fakat New York gazetesi bunlara önem vermedi ve bana yazmaya devam etmemi bildirdiler.”

Clair Price’ın ezber bozan makalelerine en büyük tepki yine kendi gazetesinden gelmiştir. The New York Gazetesi’nde Osmanlı Devleti-Ankara Hükümeti-Millî Mücadele-Türkiye Cumhuriyeti aleyhine yazılarıyla öne çıkan Vahan Cardashian, 23 Temmuz 1921 tarihinde gazeteye gönderdiği mektupta Clair Price’ı sert bir dille eleştirmiştir. 1 Aralık 1883 yılında Kayseri’de dünyaya gelen Vahan Cardashian ABD’ye göç etmişti. Cardashian avukatlık mesleğinin yanı sıra ülkede Türkiye aleyhtarı faaliyetlerde ön plana çıkmıştı. Bu nedenle Türkiye’nin tanınması konusunda atılan adımlara tepki vermiştir (Cardashian, 1921, s. 81; Ulagay, 1974, s. 142-143; Karacaçil, 2015).

Clair Price, Ekim 1921’de ABD’den Türkiye’ye doğru hareket etmişti. Önce İstanbul’a oradan Ankara’ya gitmişti. Clair Price Ankara’da büyük bir ilgi ile karşılanmıştı. Millî Mücadele’nin önde gelenlerinin yanı sıra Ankara’daki birçok önemli isim ile, 9 Ocak 1922 tarihinde Mustafa Kemal Paşa ile, görüşmüştü. Clair Price bu görüşme için “*O, dünyadaki tüm insanlar içinde tanışması en kolay, ama bulunması en zor adamlardan biridir*” ifadesini kullanmıştır. Clair Price’ın 1923 yılında New York’ta yayınlanan “*The Rebirth of Turkey*” eseri Millî Mücadele’nin dünyada anlaşılmasına büyük katkı sağlamıştır (Price, 1923).

Sonuç

ABD’nin toprakları dışında önemli faaliyet alanlarından birisi de Osmanlı İmparatorluğu olmuştur. Bu topraklar üzerinde Amerikan misyonerleri tarafından okullar ve bağlantılar kurulmuştur. Bu nedenle Millî Mücadele’de atılan adımlar ABD tarafından yakından takip edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Millî Mücadele, ABD nezdinde geniş bir tesire neden olmuş, Millî Mücadele’nin hemen başında temas kurulmuştur. Ancak bu temas ABD kamuoyundaki Türk karşıtlığı ve İtilaf Devletleri’nin tepkisinden kaçınmak için resmi olmamasına özen gösterilmiştir. Tüm bunlara karşın ABD’li birçok isim Sivas Kongresi ve sonrasında Mustafa Kemal Paşa ve Millî Mücadele’nin önderleri ile görüşmüşlerdi. Bu görüşmeler sonrasında Millî Mücadele’nin teşkilat yapısının son derece güçlü olduğuna, bu nedenle ABD’nin diplomatik ilişkilerinin başlaması gerektiği bildirmişlerdi.

ABD, Mustafa Kemal Paşa’yı Samsun’a çıkışından Sivas Kongresi’ne kadar kimi zaman bir asi kimi zaman Enver Paşa ile bağlantılı Panturancı kimi zaman da Panislamcı olarak nitelemişlerdir. ABD’nin bu tanımlamaları Sivas Kongresi süreciyle değişmeye başlamıştır. Sivas’ta Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarını ziyaret eden Louis Edgar Browne ve General James G. Harbord, Sivas’ta yeni devletin temellerinin atıldığına tanıklık etmişlerdi. Millî Mücadele’nin ABD kamuoyundaki iddiaların aksine güçlü bir teşkilat yapısına sahip olduğunu görmüşlerdi. Sivas Kongresi aynı zamanda Millî Mücadele’nin ABD’li yetkililerle ilk teması olmuştur. Bu görüşmeler büyük beklenti oluşmasına neden olmuşsa da devamı gelmemiştir. Ankara Hükümeti her defasında ABD ile diplomatik ilişkilerin başlaması konusunda yaptığı girişimler karşılık bulmamıştır.

ABD'nin bu katı tutumu uzun yıllar devam etmesine karşın 1921 yılının hemen başında Ankara Hükümeti'nin aldığı başarılar dünya kamuoyunda büyük yankı uyandırmıştır. Birinci İnönü Zaferi ile Yunanlıların ilerleyişinin durdurulması o güne kadar İngiltere destekli Yunanlılara bakışı değiştirmiştir. Doğuda sınırların güvence altına alınması, Fransa ve İtalya'nın işgallerini sonlandırması Ankara Hükümeti'nin gücünü göstermiştir. Ankara Hükümeti verdiği mücadele ile İtilaf Devletleri'nin kendisi için çizdiği kadere karşı mücadele vermekte ve verdiği mücadelede başarılar elde etmekteydi. Londra Konferansı'na katılması, Sovyet Rusya ve Afganistan ile dostluk anlaşmaları, Fransa ile antlaşma imzalanması diplomatik anlamda önemli başarılardır. Bu durum ABD kamuoyunda da değişime neden olmuştur. O güne kadar Milli Mücadele'yi bölgedeki Hıristiyanlar karşısında tehdit olarak gösteren lobi güdümlü ABD basınında farklı sesler çıkmaya başlamıştı. Millî Mücadele'nin temel amacının bölgede huzur ve güven sağlamak olduğu haberleri tepkilere karşın yer almıştır. Bunun yanı sıra Ankara Hükümeti ile diplomatik ilişkilerin başlaması gerektiği konusunda sesler yükselmişti. ABD'nin İstanbul'daki temsilcisi Yüksek Komiser Amiral Bristol'de ABD Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği raporlarda Ankara Hükümeti ile diplomatik ilişkilerin kurulması gerektiğini açıkça ifade etmiştir. Ancak ABD yönetimi böylesine bir adıma sıcak bakmamıştır.

Amiral Bristol, ABD yönetiminin bu tutumuna karşın adım atmıştır. Her ne kadar bu adımlar resmi olmasa da ilişkilerin şekillenmesi için önemliydi. Bu kapsamda ilk olarak Annie T. Allen, Amiral Bristol'un temsilcisi olarak Ankara'ya atanmıştı. Amiral Bristol bir taraftan da Ankara Hükümeti temsilcileri ile bizzat görüşmüş, ABD'nin bölgedeki varlığını güçlendirmeye çalışmıştır. Ekonomik ilişkilerin sürdürülmesi için ABD Dışişleri Bakanlığı'nın izniyle Julian E. Gillespie Ankara'ya atanmıştı. Bu değişim ABD basınında da görülmüştü. O güne kadar ABD basınının Milli Mücadele aleyhine bir tavır sergilemiştir. Oysa 1921 yılının hemen başında bu tutum değişmiştir. Ankara Hükümeti'nin böylesine yayınları takip etmek ya da ABD basınında lehine haber çıkarma gücü olmadığından bu görevi Ankara'ya gelen gazeteciler üstlenmiştir. Bu gazetecilerin öncüleri olan Clarence K. Streit ve Clair Price ABD basınında değişime neden olmuşlardır.

Kaynakça

- Adivar, H. E. (2016). *Türk'ün ateşle imtihanı İstiklal Savaşı anıları*. İstanbul: Can Yayınları.
- Akar, H. (2019). *Harbord askeri heyet-i raporu, gerçekleri araştırmakla görevlendirilen Amerikan askeri heyetinin çalışmaları ve Türk-Amerikan ilişkilerine etkisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Akgün, S. K. (2009). Brownie and the leaders of the Sivas Congress, George Sellers Harris ve Bilge Criss (der.), *Studies in Atatürk's Turkey: The American Dimension*. Leiden: Brill Publishing.
- Akşin, A. (2019). *Atatürk'ün dış politika ilkeleri ve diplomasisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Armaoğlu, F. (1997). Atatürk döneminde Türk-Amerikan ilişkileri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 13(38), 631-647. Erişim Adresi: <https://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/Fahir-ARMAO%c4%9eLU-Atat%c3%bcrk-D%c3%b6neminde-T%c3%bcrk-Amerikan-%c4%b0li%5%9fkileri.pdf>
- Arslan, E. (1996). Amerikan istihbarat belgelerinde Mustafa Kemal: Kişisel özellikleri ve bir görüşme. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2(6), 49-72. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/233222>
- Atatürk Araştırma Merkezi. (2019). Erzurum Kongresi'nin bildirisi ve kararları, Erişim Adresi: <https://www.atam.gov.tr/nutuk/erzurum-kongresinin-bildirisi-ve-kararlari>
- Atatürk, G. M. K. (2007). *Nutuk*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

- Ayışığı, M. (2004). *Kurtuluş Savaşı sırasında Türkiye'ye gelen Amerikan heyetleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- BCA (Devlet Arşivleri Bakanlığı Cumhuriyet Arşivi). (1921a). 30-18-1-1/2-28-19, 18 Ocak 1921.
- BCA (Devlet Arşivleri Bakanlığı Cumhuriyet Arşivi). (1921b). 30-10-0-0/267-801-1, 31 Mayıs 1921.
- BCA (Devlet Arşivleri Bakanlığı Cumhuriyet Arşivi). (1921c). 30-18-1-1/3-27-7, 6 Haziran 1921.
- BCA (Devlet Arşivleri Bakanlığı Cumhuriyet Arşivi). (1921d). 30-18-1-1/4-37-13, 23 Kasım 1921.
- Bilgen, D. (2004). *ABD'li gözüyle Sivas Kongresi amerikan mandası ve gazeteci L. E. Browne'in faaliyetleri*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Boztaş, A. (2014). Wilson İlkeleri'nin Türk dış politikasına yansımaları: Realist ve pragmatist bir perspektif, *Gazi Akademik Bakış*, 7(14), 163-176. Erişim Adresi: <http://www.gaziakademikbakis.com/makale/gab-T-2018-132>
- Bulut, S. (2010). *Atatürk dönemi Türkiye-ABD ilişkileri (1923-1938)*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Cardashian, V. (1921). Letters the the Editör; Changed Armenian Outlook, *The New York Times*, 23 Temmuz.
- Cebesoy, A. F. (1955). *Moskova hatıraları (21/11/1920-2/6/1922)*, İstanbul: Vatan Neşriyatı.
- Cevizoglu, H. (2007). *1919'un şifresi, gizli ABD işgalinin belge ve fotoğrafları*, Ankara: Ceviz Kabuğu Yayınları.
- Dunn, S. R. (1956). *World alive: A personal story*, New York: Crown Publishers.
- Dursunoğlu, C. (2000). *Millî Mücadelede Erzurum*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Duru, O. (2001). *Amerikan gizli belgeleriyle Türkiye'nin kurtuluş yılları*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Eddy, S. (1919). Through Turkey and Palestine, *The Presbyterian of the South*, 17 Aralık.
- Evans, L. (1972). *Türkiye'nin paylaşılması (1914-1924)*, Tefik Alanay (Çev.), İstanbul: Milliyet Yayınları.
- FRUS (The Foreign Relations of the United States). (1919a). Minutes of the Meeting of the Commissioners Plenipotentiary, 8 Ekim 1919, The Paris Peace Conference, 1919, Volume XI, Document 161, Paris Peace Conf. 184.00101/161.
- FRUS (The Foreign Relations of the United States). (1919b), Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, The Paris Peace Conference, 1919, Volume XII, Paris Peace Conf. 181.91/49, "The American Section of the International Commission on Mandates in Turkey (The King-Crane Commission).
- FRUS (The Foreign Relations of the United States). (1919c), Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, The Paris Peace Conference, 1919, Volume XII, Paris Peace Conf. 181.9102/9, "Report of the American Section of the International Commission on Mandates in Turkey, Paris, 28 Ağustos 1919,
- FRUS (The Foreign Relations of the United States). (1919d), The Chief of the Military Mission to Armenia (Harbord) to the Secretary of State, Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, 1919, Volume II, Document 828, Peace Comission Files: 184.02102/5, 16 Ekim 1919.

- FRUS (The Foreign Relations of the United States). (1919e), Notes of a Meeting of the Heads of Delegations of the Five Great Powers Held in M. Pichon's Room, Quai d'Orsay, 8 Kasım 1919, Paper Relating of the Foreign Relations of the United States, The Paris Peace Conference, 1919, Volume IX, Paris Peace Conf. 180.03501/87, HD-87, Document 3.
- Grand Forks Herald. (1919). Would Join Lenine Forces, 10 Kasım.
- Harbord, J. G. (1920). *Mustapha Kemal Pasha and His Party*, The World's Work Volume XL, Mayıs 1920-Ekim 1920, A History of Our Time, New York: Dumbleday Page & Company.
- Kansu, M. M. (1988). *Erzurum'dan ölümüne kadar Atatürk'le beraber*, 1. Cilt, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Karabekir, K. (1995). *İstiklal harbimiz*, Cilt 1, İstanbul: Emre Yayınları.
- Karabulut, S. (2016). Amerikan basınında İzmir şehrinin Yunanistan tarafından işgali. *Belgi Dergisi*, 11(1), 1-15. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/417452>
- Karacagil, K. Ö. (2015). Amerika'da tek kişilik lobi: Vahan Cardashian (1883-1934), *Gazi Akademik Bakış*, 8 (16), 95-120. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/73875>
- Kırzioğlu, M. F. (1993). *Bütünüyle Erzurum Kongresi*, Cilt 3, Ankara: Kültür Ofset Ltd. Şti.
- Kissinger, H. (2000). *Diplomasi*, İbrahim H. Kurt (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Köse, İ. (2016). *Türkiye-Amerikan ilişkilerinin şekillenmesinde Amiral Mark L. Bristol'un rolü (1919-1927)*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Kutay, C. (1979). *Türk Millî Mücadelesinde Amerika*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Near East Relief. (1922a). Annie T. Allen, Youssof Kemal Bey Expresses Grief in Miss Allen's Death, Edited by the Near East Relief for Private Circulation Rue Mengene Median, Old Riza Pasha School, Stambul, Constantinople, 4(6), 11 February.
- Near East Relief. (1922b). Youssof Kemal Bey Expresses Grief in Miss Allen's Death, Edited by the Near East Relief for Private Circulation Rue Mengene Median, Old Riza Pasha School, Stambul, Constantinople, 4(9), 4 March.
- Norwich Bulletin. (1919). Growth of Nationalist Movement in Turkey, 14 Ekim.
- Orbay, R. (1993). *Cehennem Değirmeni, Siyasi Hatıralarım*, Cilt 1, İstanbul: Emre Yayınları.
- Özkaya, Y. (1988). İzmir'in işgalinin Anadolu'daki tepkileri. *Atatürk Yolu Dergisi*, 1(1), 65-74. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/20835>
- Price, C. (1921a). A defense of young Turkey, *The New York Times*, 3 Temmuz.
- Price, C. (1921b). Kemel Pasha's rule; New Turkish power defies the powers and battles with the Greeks, *The New York Times*, 30 Ekim.
- Price, C. (1923). *The rebirth of Turkey*, New York: Thomas Seltzer.
- Soyсал, İ. (1977). Türk-Amerikan siyasal ilişkilerinin ana çizgileri, *Belleten*, XLI(162), 257-276. Erişim Adresi: <https://belleten.gov.tr/tam-metin-pdf/1456/tur>

- Streit, C. S. (2011). *Bilinmeyen Türkler: Mustafa Kemal Paşa, Milliyetçi Ankara ve Anadolu'da gündelik hayat Ocak-Mart 1921*, Yay. haz: H. W. Lowry, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.
- Sürmeli, S. (2005). Ankara'da Amerikalı bir gazeteci: Clair price, *Atatürk Dergisi*, 4(4), 21-43. Erişim Tarihi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/26142>
- Şimşir, B. (1977). Türk-Amerikan İlişkilerinin Yeniden Kurulması ve Ahmet Muhtar Bey'in Vaşington Büyükelçiliği (1920-1927), *Belleten*, XLI (162), 277-356. Erişim Adresi: <https://belleten.gov.tr/tammetin-pdf/1457/tur>
- Tevetoğlu, F. (1987). Mustafa Kemal Paşa – General Harbord görüşmesi tanık ve tercümanı: Prof. Hulusi Y. Hüseyin (Pektaş), *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 4(10), 197-208. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1171778>
- The Barre Daily Time.s (1919). Proposes combine with Russian Reds, 10 Kasım.
- The Daily Ardmoreite. (1919). 300.000 Turk Troops Stage Fiumian Crisis Now in Asia Minor, 8 Ekim.
- The Ocala Evening Star. (1919). Alliance Between The Bear and The Tiger, They Can Lick Each Other's Bloody Fur and Roar in Sympathy Against Civilation, 10 Kasım.
- The Pensacola Journal. (1919). Americans May Withdraw From The Adriatic, 8 Ekim.
- The Sun. (1919a). Blame U.S. For Turkey's Chaos, 16 Ağustos.
- The Sun. (1919b). Turk Nationalists Follow Fiume Lead, 8 Ekim.
- The Topeka State Journal. (1919). Kurds All Eager To Have U. S. Take Armenia Under Wing, 13 Ekim.
- Tonopah Daily Bonanza. (1919a). Kurds All Like Your Ungle Sam, 13 Ekim.
- Tonopah Daily Bonanza. (1919b). Assassination Ends Turkish Insurgent, 23 Aralık.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2019). *100. Yılında 1919 arşivimizden belgeler, sahada ve masada güçlü diplomasi temalı XI. büyükelçiler konferansı özel yayını*, Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Yayınları.
- Ulagay, O. (1974). *Amerikan basınında Türk Kurtuluş Savaşı*, İstanbul: Yelken Yayınları.
- White, G. E. (1995). *Bir Amerikan misyonerinin Merzifon Amerikan koleji hatıraları*, Çeviren ve Yayına Hazırlayan: Cem Tarık Yüksel, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Yalman, A. E. (1997). *Yakın tarihte gördüklerim ve geçirdiklerim 1888-1922*, Cilt 1, İstanbul: Pera Yayınları.

Extended Abstract

Purpose

The purpose of this research is to reveal the change in the US public opinion of the military and diplomatic achievements of 1921 within the scope of the US' view of the National Struggle. It is stated that there has been a change in the US public opinion, where the attitude towards the Ankara Government was dominant until that day, thanks to these successes. Although the steps taken in this process are not enough for the initiation of diplomatic relations, they have made a great contribution to the recognition of the Ankara Government in the USA.

Design and Methodology

The study is a conceptual research article. In the article, the historical-descriptive method was used and the written literature was scanned in line with this method. The impact of the military successes of the Ankara Government, which started with the First İnönü Victory, on the US public opinion is discussed. In this context, the attitude of the press organizations of the period is put forward for the attitude of the US public at the beginning of the National Struggle. How the successes of the National Struggle caused a change in the US public opinion has been followed in parallel with the developments between 1919-1921. In this context, the contributions of American names who came to Sivas and Ankara to this change were examined. The United States and the Republic of Turkey will illuminate the era, especially the official archives and memories as well as memories as they are addressed.

Findings

The National Struggle, which started with the arrival of Mustafa Kemal Pasha to Samsun on May 19, 1919, had a wide repercussion in the world public opinion. The Ottoman Empire lands, which were shared by the Allies States before the First World War, were invaded after the war. In addition to these occupations, the lands of the country were under cultural occupation by the USA, which gained great privileges in the last years of the Ottoman Empire. Within the scope of missionary activities, many schools were opened, missionary centers and a strong network were established in the Ottoman Empire. Besides his missionary activities, he had significant economic interests in these lands. The National Struggle has arisen against all these occupations. The National Struggle, getting stronger day by day, achieved important military and diplomatic success at the beginning of 1921. The Ankara Government had made efforts to initiate diplomatic relations with the United States against Britain. The talks the USA made in Sivas at the beginning of the National Struggle are remarkable in this respect.

Two important meetings were held in Sivas Congress. The first is Louis Edgar Browne, who came to Sivas on behalf of the King-Crane Commission. The second is General James G. Harbord. Unlike Browne, General James G. Harbord's meeting with Mustafa Kemal Pasha in Sivas was extremely important for the recognition of the National Struggle, even though it was handled within the framework of the "*mandate issue*". Because the National Struggle tried to get the support of the USA against Britain, a delegation was invited with a letter sent to the US Senate.

The USA had established a strong communication network in Anatolia thanks to the missionary organizations. Therefore, developments in Anatolia take a large place in the USA archive documents. While the USA defined Mustafa Kemal Pasha and his friends as "*rebel*", Pan-Turanism did not hesitate to seek influences. British politics have been extremely influential in this perspective. This point of view of the USA lasted until the Sivas Congress. After the Sivas Congress, the definition of "Nationalist" was adopted with the victory of the Battle of İnönü.

Research Limitations

In order to understand the subject better, the research is limited to the years 1919-1921. In this context, US Department of State Archives of the Republic of Turkey State Archives of the Presidency of the Republic Archives, Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs Archives, the US press archive is demonstrated first-hand sources and information that is addressed in research works and findings.

Implications

Despite the start of diplomatic relations between Turkey and the United States in 1927, many diplomats and journalists to this date, have endeavored to establishing diplomatic relations, they urged. However, a very different atmosphere was blowing in the USA. There was a strong opposition between the National Struggle and the Ankara Government due to lobbying activities (especially the Armenian lobby). In addition, Warren G. Harding, who was elected as the president after Woodrow Wilson, who was closely interested in European affairs after the First World War, was in favor of staying away from European affairs instead of Wilson. This situation caused indifference to the developments in the region. This change of policy enabled effective lobbying activities against the Ankara government.

Despite this mood in the USA, developments in Anatolia started to take a large place in the US public opinion. Achievements of the National Struggle have been publicized in the face of the news published under the influence of lobbies. Thus, journalists from the USA who came to Ankara witnessed the developments and contributed to the correct understanding of the National Struggle in the USA with the articles they wrote. In addition, they met with the authorities and called for the initiation of diplomatic relations with the Ankara Government. One of the pioneers of these names, American journalist Clarence K. Streit, visited Ankara at the very beginning of 1921. Streit stated that the foundations of the new state were laid in the talks with the US officials after the visit, and the US representative in Istanbul stated to the High Commissioner Admiral Bristol that the Ankara Government should be recognized as "*de facto*". The steps taken by High Commissioner Admiral Bristol in the presence of the US Department of State regarding the initiation of diplomatic relations with the Ankara Government have been unrequited. Despite the US administration's strategy of ignoring the Ankara Government, High Commissioner Admiral Bristol and the US public could not remain unresponsive to the successes achieved. Informal contact was made, although it did not meet the expectations of the Ankara Government.

The successes of the Ankara Government had mobilized Admiral Bristol. Annie T. Allen, who was well known by the Ankara Government officials, was appointed to Ankara as the representative. In June 1921, R. MacDowell, an officer of the American Near East Relief Organization, came to Ankara and had a series of meetings. MacDowell, in the report he sent to Admiral Bristol after leaving Ankara, stated that the Ankara Government was extremely volunteer to start diplomatic relations with the USA. The Ankara Government had informed MacDowell that they were waiting for the response of the diplomatic recognition request sent to Admiral Bristol in February 1921. Upon this request, Admiral Bristol, in a letter sent to the US Department of State, drew attention to the successes of the Ankara Government and asked for a High Council to be sent to Ankara (due to its economic interests), that is, to be recognized diplomatically (due to its economic interests). In the reply letter of the US Department of State, instead of the necessary diplomatic steps, an unofficial representative should be sent to Ankara and a name for this task. Thereupon, the name of Julian Gillespie, one of the Deputy Trade Council in Istanbul, was proposed and accepted. Bristol had conveyed to the US administration that this step was not a recognition, as the mood against the Ankara Government was dominant, and that Julian Gillespie would not take office with an official title. The Ankara Government was delighted with the arrival of Julian Gillespie and acted as a diplomatic representative.

Originality/Value

There is a lack of literature on the impact of the National Struggle on the US public. Studies between the two countries focused on the year after 1927, when diplomatic relations began. The original value of the study is that it reveals how the achievements of the National Struggle between 1919-1921 caused changes in the US public opinion.

Araştırmacı Katkısı: Sinan KIYANÇ (%100).